

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

Årsskrift 1953

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

Årsskrift 1953

Redigeret af
ANTON ERIKSEN

Kolind Bogtrykkeri

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Erik Munch: En skoledag på R. R.	3
Willy Hald: Med Samer og sovepose	15
Axel Andersen: Nordens Digterkonge	26
Rhinturen	31
Søren Vester-Petersen: Fru Munch	37
J. S. Magnussen: Vor egns stednavne	39
Personalia	49
Af skolens dagbog	50
Gaver og legater	51
Om bestyrelsen	51
Regnskab	52

En skoledag på Ryomgård realskole

i anledning af skolens 40-års dag den 7. januar 1953

ANKOMSTEN:

Forår og efterår, vinter og sommer
togene kommer, togene kommer.
Børnene vandrer med hurtige fjed
nede fra banen af sted, af sted
mod skolen.

Forår og efterår, vinter og sommer
cyklerne kommer, cyklerne kommer.
Bremserne hviner, målet er nået;
det kender alle, som engang har gået
i skolen.

Forår og efterår, vinter og sommer
børnene kommer, børnene kommer,
ungdom og glæde med vidtåbne sind
vandrer hver eneste morgen ind
i skolen.

Forår og efterår, vinter og sommer
dagene kommer, dagene kommer.
Nogle er lyse, andre er grå;
det skal man lære ret at forstå
i skolen.

(Nu er alle tog og cykler kommet, og nu ringes der ind. Dagen begynder.)

1. LEKTION: Engelsk

De fremmede sprog — de fremmede sprog.

Niels Peter slog op i sin engelskbog:

»I do, and you do, and he does«.

Han tvinger sin tanke, og læberne si'er:

»My heart's in the Highlands, my heart is not here«,
men tankerne byder ham trods.

»My heart's in the Highlands, a-chasing the deer«,
nej, snare hvor drengene slås.

De fremmede sprog — de fremmede sprog,
 jo vist skal de læres, så bliver man klog;
 men værst er dog verbet »to do«;
 »we do, and they do, and doing and done,
 I go, and I went, and going and gone«,
 de verber — ak de er en gru.
 Og tankerne snæres af visdommens bånd.
 Monstro der er længe endnu?

Da fanger hans øre så lifligt et råb,
 da lyser i øjet så solrigt et håb:
 de vender fra sportspladsen hjem.
 Se, der kommer Peter, og der kommer Jens;
 der tog han en hue — nå det var nok Svends.
 Nu åbnes en dør vist på klem.
 Det ringer — han lytter opmærksomt, imens
 hans tanker i sang bryder frem:

»I'm coming, I'm coming,
 for my head is bending low.
 I hear those tender voices calling:
 Poor old Joe.«

2. LEKTION: Botanik

Over bordets brede flade
 spredes somrens fagre blomster:
 Brunrod, Mjødurt, Timian,
 engens Øjentrøst og Skjaller,
 skovens Majblomst og Konvaller,
 Margarit fra grøftens rand.

Vides skal det, at og planten
 var bestemt til livets gerning,
 fra den spæd som spire sov.
 Alt, som ejer liv, har virke
 i naturens store kirke.
Resultat er livets lov.

Og så stormer to og tyve
 drenge, piger ind i stuen,
 sætter sig om skolens bord.
 Hver en plante skal beskrives,
 vides skal det, hvor den trives,
 hvad den hedder, når den gror.

Engens klokker, markens liljer,
 Steffensurt fra skovens sale,
 Ærenpris fra grøftens slugt;
 hver en duftig blomsterranke
 tjener een og samme tanke,
 nemlig den: at sætte frugt.

TOLVSANG:

(Der ringes, og alle møder i foredragssalen til tolvsang. Skolebestyreren giver først — flankeret af duksen og sekretæren — nogle mere eller mindre muntre meddelelser; så sætter fru Munch sig til klaveret, og med hr. Dynesen som forsanger synger man:)

I livets aftensvale,	For barnet, der er hjemme,
i livets unge vår,	kan dagen være blid,
når gerningen er øvet,	men går du ud i livet,
og når den forestår,	så går du ud til strid.
når foden den er mødig,	Vil kampens fryd du kende
når den er ung og let:	og aldrig blive træt:
det gælder om at ville	det gælder om at ville
og om at ville ret.	og om at ville ret.

Og skæfted' du et væрге,
og smedded' du et sværd,
i livet skal det prøves,
hvad våbenet er værd;
men vogt den blanke kling
for rustens gule plet:
det gælder om at ville
og om at ville ret.

3. LEKTION: Geografi

Djursland

Danmark er som en have,
skønt er vort fædreneland.
Gyldent er markernes duvende korn,
hvid er den tangklædte strand.
Grønne er fædrenes grave;
blå er den stålblanke fjord;
rundt om i Danmark er tusinde hjem,
hvor danskerne bygger og bor.

I dag skal vi tale om Djursland,
for, børn, det kender vi bedst.
Nævner vi Danmark, så tænker vi på
Djursland i regn og i blæst,

Djursland i sol og skærsommer,
Djursland i vinterens sne,
Djursland, vor hjemstavn i glæde og sorg;
her kan I på kortet det se.

Før — i de ældgamle dage —
strakte sig her Kolindsund.
Nu er det borte, en blinkende å
snor sig på engenes bund.
Men når om høsten det aftner,
så kommer sundet igen.
Tågerne bølger som fortidens hav
blidt over engene hen.

Djursland med søer og skove —
Djursland er slottenes land.
Dér Gl. Estrup og dér Løvenholm,
Katholm nær Kattegats strand.
Møldrup og Høgholm os minder
om herren til Hjelman: Marsk Stig.
Kalø står høj med sin stolte ruin
hist i den blå Kaløvig.

Danmark er som en have . . .
Djursland med skov og med sø
er nu vort Danmark, for her blev vi født,
og her vil vi leve og dø.
Grønne er fædrenes grave,
blå er den stålblanke fjord.
Rundt om i Danmark er tusinde hjem,
hvor danskerne bygger og bor.

4. LEKTION: Historie

Slaget ved Stiklestad

Solen steg over Stiklestad,
blødende rød i tågedampen.
Rundt om på marken — rede til kampen
lå Olavs kæmper og sov.

Morgenens steg over Stiklestad.
Intet hørtes. En enlig lærke
svang sig i sky med sang for de stærke;
da rejste en mand sig op.

Stille han stod i morgenens skær.
Strålerne brødes i brynjens ringe.
Dugperler lyste på kæmpens bringe:
Thormod Kolbrunarskjald.

Han løfter sit sværd mod den stigende sol,
og fra hans læbe kvadet stiger,
kvadet for helte, som aldrig viger.
Bjarkemålet han sang.

Og kvadet stiger gennem morgnens stilhed.
Der bliver uro over hele sletten.
De vågner — vender sig. Hvem ejer retten
til at forstyrre morgenstundens mildhed?

De ser på skjalden dør i morgenskæret.
De hører Bjarkemålets gamle toner
om dag og dåd, der heltens isse kroner
med sejrens løv. Da griber de til sværdet.

Og op de springer. Imod blanke skjolde
nedsuser tusind sværd som ørnevinger;
og lyset brydes i de blanke klinger.
Hvad djærvt de sværger, vil de også holde.

Solen gik ned over Stiklestad.
Slagen var Olav — slagen hans hær.
Valen lå strøet med skjolde og sværd,
og Olavs kæmper — de sov.

Der vandrer en mand mod den røde sol;
end lyser øjet i kampglædens glød.
Foden er sikker, men brynjen er rød
Thormod Kolbrunarskjald.

Mod Stiklestadgården han styrer sin gang;
da kommer der folk og søger hans sår.
Knækket en pil i hans bringe står.
De prøver at trække den ud.

De evner det ikke. Da vil han selv,
griber med tangen og river med ryk
pilen af såret, som jog han en myg.
Thormod Kolbrunarskjald.

Ser på den blodige pil og si'er:
»Hvidt lyser fedtet i hjerteblod.
Fed er jeg vorden om hjerterod.
Kongen har fodret os godt.«

Død ligger dagen i aftenskær.
Himlen i vesten er blødende rød.
Kampen er kæmpet. Helten er død.
Thormod Kolbrunarskjald.

FRIKVARTER:

(Der meddeles her om en ikke ukendt episode, der ofte finder sted i et frikvarter, hvor modige mænd færdes. Det er drenge fra 6. og 7. klasse. Senere kommer een fra 8. og een fra 9. klasse til.)

»Er der nogen, der vil slå,
kan de melde sig hos os.
Vi forstår at gi' på kassen,
I kan spørge Anker Madsen.
Vi er ikke bange, vi.
Ingen skal gå ram forbi.

Er der nogen, der vil slå,
kan de melde sig hos os.«
Og så melder Hans sig stille;
det var ikke det, de ville.
Hans er stor, men hvad, for sjov
har man vel at prøve lov.

»Er der nogen, der vil slås,
kan de melde sig hos os.«
Så . . . nu bløder Willys snude,
Anker Madsen høres tude.
Børge bakser end med Hans,
men det bli'r en stakket dans.

»Er der nogen, der vil slås,
kan de melde sig hos os.«
Medens Hans nu Børge banker,
kommer Børges bror — Niels Anker.
Hans — han bliver bleg om kind,
men så ringer duksen ind.

Så nær, har hjulpet så mange mand, og vi begiver os til

5. LEKTION: Gymnastik

Lette trin på trappetræ.
Nu løber skolens piger;
snart er flokken omklædt;
de skal til gymnastik.
»Være, hvem det være vil,
den, som jeg rækker hånden til,
jeg ingensinde sviger.«

De synger, danser, leger,
de store med de små,
så frydeligt, så nydeligt,
så let, så let på tå.

Tunge trin på gangens gulv;
nu stormer skolens drenge
ind til gymnastikkens fest;
så råbes der: »Træd an«.
»ALLE RET« — »DEL IND TIL TO!«
»En to — en to — en to — en to,«
det er som klange af strenge.
Og kraftspring — rygspring øves
og længde — højdespring.
De bolttrer sig i rib og ræk
med sejge tag og sving.

Ranke rygge — blanke blik
og kinders sundhedsrødme,
stærke musklers smidighed,
det er det resultat,
der skal nåes ved gymnastik;
så drikker sjælen sundhedsdrik
af legemskraftens sødme.

Er ryggen som en ranke
og musklerne som jern,
så er der også sjælen bygt
så frydeligt et værn.

6. LEKTION: Opgaveregning

De sidder og regner. Se, blyanten går.
En er frimodig — jo han forstår.
En hamrer blyanten arrigt i bordet.
Sætningen dæmmer i tanken, men ordet
vil ikke klares. Nu lyser hans smil.
Centrum blev spiddet på sætningens pil.

De sidder og regner. Tankernes hær
bølger imod dem — snart fjern og snart nær.
Det gælder at finde, når hærbølgen nærmer sig,
frem af dens fylde tanken, som skærmer sig
skjult i en sætning, thi findes den frem,
så er man færdig, og så skal man hjem.

De sidder og regner med blyant og blæk
med alvorens adel i ansigtets træk.
Unge — det er de, men gerningens glæde
lyser iblandt dem — vist er den tilstede.
Det skønneste syn, mine øjne så,
var unge, der lærte at se og forstå.

FRIKVARTER:

(Her beskrives atter en episode, som man ikke troede iagttaget.
Det blev den imidlertid — fra kontorvinduet; det er piger fra 9. kl.,
der er tale om.)

Laura, Karen og Else
vandrer fortrolige arm i arm;
damefornemme agter de ikke på »børnenes« larm.

Laura, Karen og Else
vandrer hvert evige frikvarter
værdige rundt om brønden, mens de på »børnene« ser.

»Damerne« vandrer forbi mig.
Jeg hører en si'er: »Kan du gætte«,
så høres ej mer, men så er det, de alle tre mødes med Mette.

Bevars, hvor blir der en snakken;
de ler, og de klapper i hænderne.
Mette er vred, forstår jeg, hun stamper og viser dem tænderne.

Det dameagtige væsen
er borte, og alt det, som Mette si'er,
blir mødt med en trillende latter af tre ualmindelig søde pi'er.

7. LEKTION: Litteratur

(Mødet mellem Olav og Hakon Jarl hin Rige. 9. kl.)

Solen synker i Norges dale;
blodrød farves den evige sne
på bjergenes tinder.

Olav sidder i kongesale.
Bænket om bordet kæmperne le,
og timerne rinder.

Da kommer Audon.

Hvor er han gammel,
men rank og vældig hans kæpekrop;
den største kæmpe må skue op
for at se hans åsyn.

Han sætter sig stille.

Kæmperne vender sig,
ser mod den høje
og tier, thi der står lyn fra hans øje,
eenøjet er han.

Da taler Olav:

Kom du, gamle, hid fra havet,
vær velkommen da i hallen.
Er med skjaldskab du begavet,
vel da, højt vi hædrer skjalden.

Hvo du end er, når du søger
Olavs hal, da ved jeg vist,
at dit hjerte søger sandhed.
Kender du den hvide Krist?

Da taler Audon:

Vid bruger den, som vidt må færdes.
Hjemme går alt så jævnt.
Ej er jeg kommet for kvad at kvæde
her i kong Olavs hal.

Stærkt har med spydsod kæmper jeg ristet,
fager er frimænds kamp.
Nævrende Odin nåed' de Valhal;
veg er den hvide Krist.

Vidt har jeg vandret i ødemarken;
sent synker solen i hav.
Odins øje så jeg hver morgen,
ikke den hvide Krist.

Nu blunder Norge i sommernatten.
Lyst ligger landet i kvæld.
Ord vil jeg veksle med dig, kong Olav,
hvis du vil følge mig ud.

(I sommernatten.) Audon taler:

Klynkende klerke mjavende messer
kvad uden marv, uden kraft.
Passe de kan blandt sydlandets palmer,
ikke på Norges fjeld.

Når kendte Norge ikke til kraften
eller til kraftens tro?
Granvoksne graner fjeldene tjelde.
Her hersker Odin og Thor.

Mildhedens maske klæder ej kæmpen,
men vel den klynkende klerk.
Aldrig, kong Olav, Vegtam vil vige
Valhal for hviden Krist.

Vogt dig, kong Olav, Asernes åsyn.
vendes i vrede fra den,
der vil forstyrre tingenes orden;
end ejer Heimdal sit horn.

(Han går. Olav bliver stående tvivlrådig.) Da kommer Thangbrand:

Hil dig, herre, dér du stander.
Fred med Gud i aftensvale.
Snart skal kirkeklokkeklangen
fylde Norges fagre dale.

Snart skal Herrens glade budskab
lyse op i hedninglande.
Norges folk ved dig skal skue
livets sol fra lysets strande.

Tro kun ej, du øver uret
ved at bryde nye baner.
Ny var også Odins lære
engang mellem Norges graner.

Men nu er hans tid til ende.
Du har bragt til Norges dale
kærlighedens milde budskab.
Hil dig, drot, i aftensvale.

(Olav vågner af sit mismod — ser lyst på ham og siger:)

Ja — du har ret.

AFTENSTEMNING I SKOLEGÅRDEN:

Der driver dug over enge,
nu dagen er gået til ro.
Hvælvet står over skolens gård
dagdrømmens regnbuebro.

Den lyser af gerningens glæde,
som mærkes hver evige dag
fra morgengry, indtil stjernen står
højt over skolens tag.

Der drager en drøm gennem skolen,
nu dagen er gået til ro,
en drøm, der altid blir virkelighed,
fordi den er bygget på tro.

Erik Munch.

Tak

Jeg er meget glad ved den smukke opmærksomhed,
Elevforeningen viste mig på min 60-årige fødselsdag
og bringer herved alle min bedste tak.

Venlig hilsen

Dagmar Munch

Willy Hald

Med Samer og sovepose

De norske *Flytte-samer* (Lapper) har trods mange hundrede års tæt berøring med civilisationen bevaret deres eget *samiske* sprog og skikke. Her er en beretning fra Nordnorge om disse særegne og interessante nomader, der hvert forår drager med renflokkene fra *Finmarks-vidderne* ud til kysterne, hvorfra de flytter tilbage igen om efteråret.

Huh-huh — kaldte *samen* fra en robåd midt ude i Kvalsundet. *Huh-huh* —. Hans melodiske kalden blev besvaret af dybe grynt og snøft fra 2.500 rensdyr, der i tæt formation fulgte fører-renen, som *samen* havde bundet fast til båden, han sad i. —

På et kort øjeblik piskede de mange dyr en slangeformet 2 kilometer lang kurve fra *Hamnernes* på *Kvalö* til *Beritsjöt* på fastlandet. En sidste mindre flok på et halvt hundrede rensdyr havde egentlig ikke lyst til at vove sig ud i det kolde vand, men da de fandt tilbagevejen afskåret af *samiske* hyrder, måtte de, hvor nødtigt de end ville, følge trop. — Under protest-grynt vendte de deres lysende agterparti til hyrderne og styrtede sig ud. Langsomt forsvandt de lysende prikker i tusmørket, der gjorde det vanskeligt at følge dem over til modsatte side, hvor de gik iland.

Mihkel, Johan og *Nils* var blot tre af ni hyrder, der pustede ud, efter at denne vigtige del af efterårsflytningen var overstået. De sidste dage og nætter havde været mere end anstrengende. Den store flok blev normalt af frost og sne tvunget ned fra fjeldene på *Kvalö* til havet, men iår ville frosten ikke rigtig indfinde sig og sneen slet

ikke trods deres inderligste ønsker. Hvor nødtigt man nu end ville, måtte man drive de spredte mindre flokke sammen. Dette havde kostet lange, anstrengende ture ind over fjeldene. — *Nils* havde således natten før oversvømmningen måttet hente tre rensdyr, der havde skilt sig ud fra flokken og var nået 25 kilometer bort næsten til *Hamnerfest*. — *Mihkel* og *Johan* havde i tillæg til bortrendte og savnede rener også konerne og børnene at tænke på. De savnede rener? Ja, der var næppe noget at gøre ved disse. Blot kunne det jo nok ærgre en del, at deres kød ikke var kommet i de retmæssige maver. Hvis maver kødet var havnet i, var ingen nem sag at opklare. Måske var det godt, man ikke havde ligeså mange koner som rener, da var det jo enklere med vogterproblemet. — Nå, hverken *Mihkels* kone *Ellen* eller *Johans* kone *Inga* følte trang til at stikke af gårde. Her var nok at gøre dagen lang. Foruden børnene at passe måtte der repareres *komager*, mændene havde slidt hul på. På vidderne nyttede det slet ikke at gå med norskens flotte, prangende støvler eller sko. Det eneste effektive var et par solide *komager* med *sennagræs* i, så holdt fødderne sig dejlig varme og tørre dagen lang. Vinterkofterne måtte også efterses, og man forberedte sig så småt til, at sommerhuset skulle forlades, inden man overlod det til sig selv for at drage efter renflokken ind over fjeldene og ned mod syd til vinterbopladsen og huset i *Masi*.

Nu endelig havde man fået flokken over sundet. Når blot sneen ville komme for at gøre flytningen lettere. Hvis der kom sne, kunne man køre med slæde, og det var meget bekvemmere end at skulle trave til fods over de halvt frosne fjelde og moser.

Medens den store renflok eller skokken, som den kaldtes, langsomt arbejdede sig op ad fjeldene på fastlandet kun vogtet af et par enkelte hyrder, krøb *Nils* ind i sin sovepose oppe på loftet af huset, hvor familierne boede. *Mihkel* sov nedenunder med sin kone *Ellen*. *Johan* og hans kone *Inga* sov oppe på loftet under et telt i loftets ene hjørne. *Elsketeltet* kaldte man denne form for lejrliv. Midt imellem dette telt og *Nils* krøb jeg ind i min sovepose, vendende foden mod de to tjenestepiger *Berit* og *Ella Marie*, der sov på et rensdyrskind i modsatte hjørne.

Det gjaldt bare om at sove. Følgende morgen måtte vi tidligt op for at følge med renskokken. Da vi stod op og havde smagt på kaffen samt spist en skive brød med margarine og ost blev *meisen* pakket.

»*Gamlingen*«, *Mihkels* 70 år gamle far, kom med et ekstra stykke

Meter for meter gik det over frosne moser —

(Foto: Willy Hald)

røget renkød og et ekstra brød. Det er ikke morsomt at være fri for mad i fjeldet, sagde han, og en undersøgelse godtgjorde, at alt skulle være i skønneste orden. *Brød, margarine, ost, kaffe, kaffedekel, røget renkød og tørt træ* samt *tændstikker* til at lave bål med.

Tynget af bagagen arbejdede Mihkel, Nils og jeg os langsomt op ad fjeldene ved *Kvalsund* by, efter et par sidste kopper kaffe på en café der. Med mellemrum standsede vi for at trække vejret og tillige med for at spejle efter renskokken. — På toppen af den første fjeldtop kom kikkerterne frem. Omhyggeligt blev hver krog inden for synsvidde undersøgt for, om muligen renskokken skulle være der. Vi passerede mange fjeldtoppe, og der gik mange timer, før Mihkel forkyndte sit: »*Nu ser jeg skokken.*»

Vi mødte først nogle enkelte småflokke på en halv snes stykker. Disse drev vi foran os og kom ind på storskokken, der var spredt som små bomuldstotter ud over et vældigt dalstrøg, hvor de roligt gik og græssede. Tre mand med bare seks ben forslår så lidt mod flokkens 10.000 ben. Det blev mørkt, uden at det lykkedes os at drive flokken synderligt sammen.

Da vi under arbejdet var kommet bort fra hinanden, begyndte vi at kalde. — I tusmørket var det svært at gå i det knudrede terræn. På min højre fløj skulle Mihkel være, men trods ihærdig kalden kom intet svar, bare et dødt ekko igen fra fjeldene. Jeg begyndte da at søge Nils på min venstre fløj. Efter en stund kom hans svar tilbage langt, langt oppe fra. Senere hørtes hans hunds bjæffen, og jeg skim-

tede glimtene fra hans lommelygte, hvorefter vi havde kontakt med hinanden.

»Nu goger vi gaffe, Willy«. Der kom ingen protest fra min side. *Samerne* er kendte for at kunne lide kaffe, men på dette område var jeg dem langt overlegen. Under Nils's instruktion begyndte jeg at rykke ris op til bålet. Det var bidende koldt, men arbejdet med at rykke de sejge, tynde birkeris op fra den frosne jord gav snart varme.

Nils havde i mellemtiden fremtaget et stykke tørt træ fra sin meis. Han snittede dette til små spåner og fik på denne måde lavet ild, hvorpå de våde birkeris blev anbragt. Vi lavede mere røg end ild i begyndelsen, men når risene tørrede, flammede det lille bål lystigt under kaffekedelen, jeg havde fyldt med is fra et nærtliggende vandhul. — Det var et helt arbejde at holde ilden vedlige. De tynde ris brændte så hurtigt, at en mand blot kunne sidde og brække ris i stykker for at holde ilden vedlige, medens den anden drak kaffe og spiste brød og ost.

Da dette vekselarbejde var overstået, og Nils havde fået en sidste kop kaffe med ost snittet i stykker ned i kaffen og en sukkerbid til, kunne vi begge med velbehag krybe ned i vore soveposer. — Velbehaget forsvandt dog senere på natten, hvor jeg måtte ud og banke næverne for at få lidt varme. Vi havde ikke rejst telt, da vi intet telt havde, og mit forslag om at finde et lunt sted at sove i stedet for den stormomsuste høj, Nils havde valgt, var blevet forkastet. Måske skulle vi også prise os selv lykkelige, tænkte jeg, da jeg oppe i fjeldene så et lille bål. Deroppe sad tre *samer*, der ikke havde soveposer, men blot krummede sig sammen som bjørne i vinterhi uden for den lune hule.

Klokken fem næste morgen, medens det endnu var mørkt, begyndte Nils at *joike*. Hans sære strubelyde klang imellem fjeldene og vækkede mig. Nu skulle vi ud efter renerne. — Der var i nattens løb faldet et tyndt lag sne. Da jeg stak hovedet op af soveposen, kunne jeg i begyndelsen ikke se andet end Nilses hovede, der stak op som en mørk plet i det hvide snetæppe. Her var grund nok for Nils til at *joike*. Frisk luft for alle pengene. Med klaprende tænder og udstrakte håndflader mod ilden sidder vi da på hug og venter på at høre den saliggørende lyd, der varsler, at kaffekedelen koger. — En time efter at vi er stået op, har vi pakket og er på vej.

Jeg fik tildelt et dalstrøg, hvor jeg skulle vogte. Renskokken var i nattens løb vandret ind i fjeldene bort fra den retning, man havde

Endelig kunne man få pusten

(Foto: Willy Hald)

tænkt sig. Jeg lærte samernes kaldemåde for at lokke renerne. *Huh-huh* synger jeg med mine lungers fulde kraft.

Enten må jeg have haft skidt i fløjten, eller også må min kalden have lydt umusikalsk i renernes øren. Hvor meget jeg end kaldte og jagede, endte det altid med, at renerne spredte sig ud over terrænet som en vifte, der i sit centrum havde mig farende rundt på mine flade fødder over stok og sten som en flue i et glas vand. Sveden rendte mig ned ad panden, medens renerne med kølige blikke betragtede denne underlige fremmedudseende hyrde, der ikke engang havde lue på med de fire stjerner, alle fornuftige rener havde set, så længe de og deres bedste- og oldeforældre kunne huske det. Mihkels kone Ellen havde ganske vist syet mig en flot samehue med fire struttende stjerner og skønne farver i rødt og blåt med flagrende bånd, men den var så fin, at jeg ikke nænnede at bruge den. — Renerne morede sig over dette mærkelige væsen, der lod hatten blive hjemme — og så rendte de ellers den vej, der passede dem.

Under arbejdet med at få flokken i dalen drevet tilbage, kom jeg ind i en kløft med et stort islagt vandhul. Midt i isen var en velvoksen ren faldet igennem og havde pløjet sig en cirkulær åbning i isen. Isen var dog for tyk, og det lykkedes den ikke at komme op ved egen hjælp. Nu stod den udmattet i vand til halsen og vendte sig om for at se, hvad jeg nu havde i sinde. — Mine forsøg på at

slå den tykke is i stykker med en stor sten måtte hurtigt opgives. De tunge drøn skræmte dyret så voldsomt, at jeg var bange for, at den skulle drukne sig selv, hvis jeg fortsatte min larmende isbrydervirksomhed. Det lod sig heller ikke gøre at hugge isen i stykker med dolken. Så var der ikke andet at gøre end »joike« efter hjælp. Det varede længe, inden mine nødskrig blev hørt. Jeg så allerede i ånden rensdyret indlagt på nærmeste hospital til penicillinbehandling for lungebetændelse, da Nils endelig svarede langt borte fra.

»Ja-h,« lød hans svar. »Jeg ser i min kikkert. Har ikke tid.« — Det var pokkers, tænkte jeg. — Tohundrede kroner i vand til midt på halsen, og så har han ikke tid. Tænk blot om den døde af kulde. — Uden *lasso* var jeg magtesløs, så i min ophidselse gav jeg mig til at filme renen i vandhullet. Under forsøg på at få nærbilleder var jeg nær faldet renen om halsen, da isen gav efter for min vægt.

Endelig kom da redningsvæsenet i form af Nils og hans *lasso*. Nils lo over hele ansigtet: »Film, Willy. Film, Willy.« *Lasso*en cirkede rundt. »Vent lidt, Nils, jeg er ikke klar endnu.« Da hans første kast mislykkedes, fik jeg en chance mere. *Lasso*en suste forbi skuespillets hovedperson derude i det kolde vand — renen; men endnu et kast, og *lasso*en sad fast om renens hals og på mine filmsruller. Nils trak, alt hvad han orkede. Et øjeblik så renen ud som et fabeldyr fra en ond drøm med halsen trukket ud til næsten den dobbelte længde. Da renen imidlertid syntes, at denne stilling med bare skinke i isbadet var uværdig selv for en ren, fik den ved at piske med bagbenene omsider det tunge agterparti til at følge efter. Med et svup som en champagne-prop røg den op af hullet med det resultat, at Nils satte sig på halen. Efter at have rystet vandet og den ubehagelige oplevelse ud af pelsen, fortsatte den i luntetrav op ad dalen og sluttede sig til den øvrige flok.

Vi fulgte efter. Oppe i dalen stødte vi på tre hyrder og storskokken av ren. Gensynsglæde — ildsted — kaffe med ost og salt og en bid renkød ristet kulsort over bålet.

Snart var vi på marchen igen med renskokken foran. Det usædvanlige skete, at en *semle* satte en vaklevorn kalv i verden på dette højt ubelejlige tidspunkt. Kalven forsøgte at manøvrere med sine fire spinkle ben — men det var ligesom, at de fire små ben ikke ville komme igang, selv om renmor brægede nervøst og utålmodigt inde fra renskokken. Da kalven ikke kunne komme i trit, sagtnede renmoren farten og cirkede rundt om kalven, der nu var helt adskilt fra flokken. Nils fangede den lille renkalv. Her gjaldt naturens hårde

lov. *En lasso — en løkke*, men renmor så det ikke. Vi havde jaget hende bort og ind i renskokken igen, mens hundene spiste den nyfødte kalv.

»Kan dere bruge skindet?« spurgte jeg. Jo da, skindet var fint til *skaller*, som man brugte til fodtøj om vinteren. »Der er ingen grund til at give hundene hjertet også,« indvendte jeg, »det smager vældigt godt, når det bliver stegt.« — Så lå det lille hjerte i min sovepose. Det skulle gøre godt i en slunken mave. Jeg kunne stege det om kvælden, når vi slog lejr. Mit brød var delvist sluppet op, så det skulle være godt med lidt nærende mad. — Skæbnen ville det imidlertid anderledes.

Dagen efter tabte jeg kontakt med renskokken. Uden kort eller kendskab til, hvor flokken gik, var dette lidt af en penibel situation. Fjeld til alle sider, så langt øjet rakte. Fjelde, der næsten alle lignede hinanden. Jeg anså det da for klogest at stikke tværs på vor marchretning for hurtigst at komme ud af fjeldene og i kontakt med civilisationen. Det var lettere tænkt end gjort. Med lidt proviant og ingen udsigt til næste måltid er det utroligt, hvor sulten man kan blive. Jeg delte mit brød i småstykker, der skulle spises hver tredie time. — Så havde jeg dog også det lille renhjerte, men uden tændstikker og tørt træ kunne jeg ikke lave ild, så hvad skulle jeg da med det.

Da terrainet for mine trætte øjne blev mere og mere vildt og ufremkommeligt, begyndte fantasien at dreje sig om renhjertet. Vel havde jeg hørt om troldens hjerte og lignende amместue-historier, men »*Renens hjerte*« havde jeg aldrig hørt om. Efterhånden som

Efter høstflytningen
kom skolegangen

(Foto: Willy Hæld)

trætheden og modløsheden meldte sig, foresvævede det mig, at jeg rundt om hver fjeldformation så renhoveder og hørte ren-bjælder, der dog altid afslørede sig som kolde sten, når jeg kom nærmere. På en isbelagt fjeldside mistede jeg fodfæstet og styrtede ned med en fart og en landing, der fik mig til at se både rener, måne, sol, stjerner samt blå albuer og blødende næse. Nu var situationen straks mere betænkelig. Havde det endda været en gammel rens hjerte, jeg havde på nakken — men *en ung rens hjerte*?

Ved en stor sø så jeg langt borte et hus. Endelig var der lysning i situationen. Min sidste bid brød gled ned uden smør eller vand. Jeg masede videre på een gummistøvle samt hælen af en anden. Sålen og snuden var revet itu under faldet, så jeg avancerede omtrent som en gammel ford på eet tændrør. En hel kilometer gik jeg uden at se op. Nu måtte jeg snart være ved huset. Endnu en kilometer.

Den ubønhørlige sandhed gik omsider op for mig. Det var ikke et hus, men bare en sten, der havde lignet et hus. — Så var jeg ikke i tvivl længere. — Der var vel næppe grund til at slæbe rundt med papiret, mit spiste brød havde ligget i — ja, der var vel heller ingen grund til at slæbe rundt med renhjertet heller. Jeg kunne jo alligevel ikke spise det, når jeg ikke kunne lave ild, og det vejede alt sammen på mine ømme skuldre.

Forsigtigt blev den nyfødte renkalvs hjerte anbragt på en lille sten. Betydelig lettet gik jeg videre forbi Fatamorgana-huset. Mørket var ved at falde på, jeg havde gået i mere end seks timer i træk. Da jeg nu grundet på trætheden begyndte at snuble flere gange, og dette til sidst blev helt ubehageligt, lagde jeg mig bag en stor sten og krøb ind i soveposen. Medens jeg lå og forsøgte at falde i søvn, syntes jeg at kunne høre renbjælder, der kom langt, langt borte fra. —

Klokken var blot det umenneskelige tidspunkt af seks, da jeg ikke følte trang til at fryse mere i soveposen. Måltid var der ikke noget, der hed. Det ene ben med gummistøvlen blev lidt halvtræt plantet foran det andet ben uden gummistøvle, og således skiftedes de to ben til at tage tørn. Det var ligesom resten af mig ikke havde noget med mine ben at gøre. Frem kom vi da, benene og jeg. Det mærkedes hver gang, jeg snublede ad de glatte fjeldsider og over isblanke vandløb. Behageligst var det dog, når jeg faldt om oven i et sted, hvor der voksede tyttebær, ellers var det for besværligt at bukke sig ned efter de røde, vederkvægende bær. I slige tilfælde forenede man da det nyttige med det ubehagelige.

Efter seks timers marcheren var mit marchtempo blevet langsommere og langsommere; men endelig så jeg i det fjerne en telegrafpæl. Jeg måtte helt hen og klappe på den, og fra telegrafpæl til telegrafpæl nåede jeg da omsider ind til Kvalsund by fra sydvest. Jeg havde gået i stik modsat retning af den rigtige, hvad der havde medført, at jeg fartede om i så mange timer.

En dags tid efter var jeg igen på vandrefod. Nede ved Okselv/Aiseröivi cirka 90—100 kilometer syd for Hammerfest havde hyrdernes tjenestepiger slået lejr og gjort slæderne klar. 24 af de stærkeste renokser blev forspændt hver sin slæde lastet med telte og proviant. I en lang linie i gåsegang snoede toget sig tungt over den halvtfrosne og nøgne mose. »*Raiden*« var undervejs. Meter efter meter halede renokserne slæderne gennem birkerisene over jordknolde og vandløb stykke for stykke.

Således gik den ene dag efter den anden. Vi nåede op i fjeldene, hvor jorden var mere frossen og isbelagt, så raiden avancerede hurtigere. Det hændte, at et slædetog med tre slæder væltede ned ad skråninger, og brækkede der en trækstang, medførte dette altid et uvelkomment ophold for samerne, men et velkomment pusterum for mig. Jeg lærte, hvordan man skal få en ren på benene, når den af træthed smider sig ned blandt stængerne og gør sig vanskelig. Egentlig bruger man at trække slæden frem, så renen ligger frit mellem trækstængerne, hvorpå man sparker den i hælene under udstødelse af vilde hyl. Jeg opdagede imidlertid, at jeg fremkaldte samme virkning, hvis jeg bankede den med fotostativet over ryggen og skreg »Olsen« på dansk. Det kunne den simpelthen ikke stå for.

En dags march — en ny teltplads. Straks, renerne var spændt fra, gik jeg igang med min gamle rutine med at skaffe ildsten og ris. I bidende frost var det vanskeligt at finde sten, der var løse. Blot eet sted kunne jeg finde passende store sten. Midt ude i den tilfrosne elv. Den første sten fik jeg hugget løs efter noget besvær og brugte denne til at knuse isen omkring nummer to sten. Herunder gav isen efter. Vandet frøs øjeblikkelig til is ovenpå mit ene bukseben helt op til knæet. Sporenstregs humpede jeg hjem til teltet med mine ildsten. Istapperne på benet klirrede som rustningen på en ridder fra middelalderen.

Da Mihkel så, hvordan det stod til, lo han og joikede: Ildsten *nānānānānā*. Ildsten *nānānānānā*. — Hele aftenen gik med at tørre sokker, medens Mihkel joikede sin forsmædelse.

Berit sad i teltets bagside og smilte lunt. »*Sameliv gut liv — same-*

»Fortæl noget mer, fortæl noget mer« -

(Foto. Willy Hald)

liv gut liv,« nynnede hun. Da pigerne så mine bare tæer, blev de nysgerrige og spurgte om ikke jeg havde lange underbenklæder på som de selv. »Nej, Berit — om du havde mine korte underbenklæder og jeg dine lange skindbukser, da havde det passet, det, som du synger, og da havde du været som en norskepige.«

Denne bemærkning gav anledning til nye spørgsmål fra pigerne. Dagen efter, da mændene var ude for at skille renskokken i mindre flokke, begyndte de alle tre at skulle sætte mig i forlegenhed. Berit kogte kødsuppe med mel og salt i til hundene, og Ella Marie ryddede op i teltet og lagde birkeris i bunden samt rystede nogle renskind, hun anbragte ovenpå risene.

Ellen Marit lå dagen lang i samme stilling med hovedet begravet i hænderne uden hverken at spise eller røre sig. Det gjorde hun en gang om måneden. Arbejdet for de to mobile piger foregik under munter pludren og joiken. »*Joik, Willy,*« opfordrede Ella Marie. »Kan ikke joike.« »*Jo. Joik.*« — Jeg forsøgte mig i den svære kunst med et resultat, der kunne jage selv den modigste ren hele ti fjeldtoppe bort. »Det lyder fælt, når du joiker,« sagde Ella Marie.

Efter nogle timers ihærdige forsøg blev pigerne enige om, at jeg nu var ret flink til at joike. »Har du nogensinde flirtet med en jente,« joikede de i kor. Jeg gik ind på spøgen og joikede igen: »Ja, i HAVANA NÅ-NÅ-NÅ.« — »Og hvad gjorde du ved pigen, og hvad gjorde du ved pigen NÅ-NÅ-NÅ?« — »Jeg kyssede hende på det

højre øre, jeg kyssede hende på det højre øre.« — Ja, da er du dum til at flirte, hævdede Berit. »Fortæl noget mer, fortæl noget mer, du slemme gut,« joikede Ella Marie. »Så kyssede jeg hende på det venstre øre NÅ-NÅ-NÅ.« — Da denne vekselsang havde bragt mig did, at jeg kyssede pigen i Havana under halsen, hvor hendes ungdom delte sig i to, efter at have gennemgået hele ansigtets anatomi, steg pigernes joiken til et glødende, vibrerende crescendo. »Fortæl noget mer, om hvad gjorde du så NÅ-NÅ-NÅ.« —

Til alt held kom Mihkel tilbage med et rensdyr til suppegryden. Det var med omhu, jeg kløvede et renben med dolken. Medens tungen med en slubrende lyd arbejdede for at få renmarven ud, tænkte jeg på, hvor langt pigerne ellers kunne have drevet mig i anatomiens verden med deres joiken. »Fortæl noget mer, om hvad gjorde du så NÅ-NÅ-NÅ!«

Willy Hald.

I nedenstaaende Artikel fremsætter
Aksel Andersen, Marie Magdalene,
nogle Nutidsbetragtninger over
Oehlenschlägers Liv og Digtning.

Nordens Digterkonge

Motto:

»Han graved' Guld i Ravnekrog
og satte Kronen paa vort Sprog.«
(»ABC-Rim« af Johannes V. Jensen.)

En højst ufortjent Glemsel har alt for længe næsten helt tildækket Mindet om vor og Nordens største Digter, Adam Oehlenschläger. Denne Glemsel begyndte allerede, medens Oehlenschläger endnu levede. Heibergs Kritik i Slutningen af 1820'erne skadede Oehlenschläger meget mere, end man i Almindelighed tror. Denne i sin Helhed forkerte og urigtige Kritik, som desværre blev fremsat paa en blændende og bestikkende Maade, medførte, at det efter Oehlenschläger kommende Slægtled helt oversaa ham. Den i 1870'erne frembrydende Realisme var ogsaa ugunstig for Oehlenschläger. Det klassiske Eksempel paa 70'ernes kritiske Holdning overfor den oehlenschlägerske Poesi er Georg Brandes' meget negative og nedsættende Betragtninger over »Aladdin«. I den nyeste Tid har selv den største af vore Litteraturhistorikere, Vilhelm Andersen, godtaget Heibergs Dom af 1827. Dette er ubegribeligt; men saaledes er det.

Kun een af vore yngre Litteraturhistorikere har haft Mod til at bryde med denne ligesaa urigtige som ukloge, litterære Tradition, nemlig Vilhelm Madsen i sin ypperlige Bog: »Adam Oehlenschläger. Nordens Digerkonge«.

Oehlenschlägers Liv er ligesom H. C. Andersens Liv et Eventyr. Eventyret om den fattige Slotsforvaltersøn, der blev sit Lands største Digter. H. C. Andersen har ganske vist helt overskygget Oehlenschläger i Nutidens Bevidsthed; men det er et stort Spørgsmaal, om H. C. Andersen var blevet den, han er, hvis Oehlenschläger ikke havde sunget først. Ikke blot H. C. Andersen, men ogsaa alle Romantikkens og Romantismens andre danske Digtere er mere eller mindre

paavirkede af Oehlenschläger. Oehlenschlägers Indflydelse strækker sig ogsaa til det øvrige Norden. I Sverige er Tegnér (navnlig i »Frithiofs Saga«), og i Norge er Bjørnson (som ung) og Andreas Munch (meget) paavirkede af Oehlenschlägers Digting.

Man har sagt om Oehlenschläger, at han ikke var kvalificeret til den Stilling som Professor i Æstetik, han havde ved Universitetet. Denne Dom bliver vi i Dag nødt til at revidere; saavel i de ogsaa af Heiberg højt vurderede Fortaler til »Poetiske Skrifter« og »Nordiske Digte« som i de først efter hans Død udgivne Forelæsninger over »Ewald og Schiller« viser Oehlenschläger sig som en moden og formfuldendt Æstetiker. Kort og klart gør han i de to nævnte Fortaler Rede for sit digteriske Program og taler kloge Ord om Digterkunstens Virkemidler, og hans Forelæsninger over Ewald er banebrydende for senere Tidens Ewaldsforskning. Naar man nævner Oehlenschläger i vore Dage, ved de fleste, at han har skrevet Tragedier, og de, der har haft dem som Skolepensum, kender »Aladdin«, »Sanct Hansaften-Spil« og »Guldhornene«; men ellers kender næsten ingen ret meget til hans Værker. Tragedierne er blevet Oehlenschlägers litteraturhistoriske Skæbne; de har deres Plads paa Klassikerhylden ved Siden af Holbergs Komedier, Ingemanns Romancer, Blichers Noveller og H. C. Andersens Eventyr.

Der er ret stor Forskel paa Tragediernes digteriske Værdi. Først og bedst er »Hakon Jarl«. Det er uden Tvivl Nordens bedste Tragedie. Den kommer op paa Siden af Shakespeares »Hamlet« og »Macbeth«. Af de senere Tragedier kan særlig fremhæves følgende: »Baldur hiin Gode«, »Palnatoke«, »Axel og Valborg«, »Correggio«, »Hagbarth og Signe«, »Erik og Abel«, »Væringerne i Miklagaard«, »Dina«, »Landet fundet og forsvundet« og »Kiartan og Gudrun«.

Psykologisk interessante er flere af Personerne i Tragedierne »Stærkodder«, »Hugo von Rheinberg«, »Fosterbrødrene« og »Erik Glipping«. »Den lille Hyrdedreng« har med Urette faaet Plads mellem Tragedierne, da Stykket ender som en ren Idyl. Tragedien »Sokrates« giver en digterisk Skildring af Oehlenschlägers personlige Forhold. (Sokrates er Oehlenschläger selv; Zanthippe, som er skildret med en vis Sympati, er Christiane; Sokrates' Datter, Daphne, er Oehlenschlägers egen Datter Charlotte; og Aristophanes er hendes Mand, Skuespilleren Phister.)

»Amleth« er et Forsøg paa at skrive et dansk Sidedestykke til »Hamlet«. Desværre staar Tragedien langt fra paa Højde med Shakespeares herlige Stykke.

Oehlenschlägers Lystspil og Syngespil er med Rette glemte, dog maaske med Undtagelse af »Freias Alter«, den lille Idyl »Ærlighed varer længst« og Eventyrstykket »Trillingbrødrene fra Danmark«, som Oehlenschläger selv satte højt. Af hans dramatiske Eventyr er »Sanct Hansaften-Spil« og »Aladdin« blandt hans Hovedværker; derimod er »Fiskeren« svagere. Oehlenschlägers Prosa er altid god, den er jævn, klar og ukunstlet. Blandt hans Prosaværker maa særlig fremhæves hans Sagaer: »Vaulundurs Saga«, »Hroars Saga« og »Ørvarodds Saga« samt hans »Erindringer«. Erindringerne er et af dansk Litteraturs bedste Prosaværker; de naa ofte op paa Siden af de ypperste danske Memoireværker: Leonora Christina Ulfeldts »Jammersminde«, Ewalds »Levned og Meninger« og H. C. Andersens »Mit Livs Eventyr«. En Del Noveller har Oehlenschläger ogsaa skrevet; de bedste af disse er »Eremitten« med Salmen »Lær mig, oh Skov«, »Den blege Ridder«, hvori det skønne, men vemodige Digt »Hvor blev I røde Roser dog« og »Digterbesøget«, om et tænkt Møde mellem Ewald og Wessel. Smukt er Eventyret om »Aly og Gulhyndy«, Oehlenschlägers eneste Bidrag til denne Genre. Den store Roman »Øen i Sydhavet« hører til Oehlenschlägers svageste Værker; den indeholder dog geniale Enkeltscener og et Par smukke Digte: »Dødningsedansen« og »Til Havet«. Oehlenschlägers store episke Digte: »Thors Reise«, »Helge«, »Nordens Guder«, »Hrolf Krake« og »Regnar Lodbrog« er alle blandt hans Hovedværker. Det er et stort Spørgsmaal, om der i hele Verdenslitteraturen findes bedre og livligere fortalte fortællende Digte end disse. Ogsaa blandt Oehlenschlägers Romancer og lyriske Digte findes der mange Perler. I det hele taget er Oehlenschlägers mindre Digte langt fra blevet skattet efter Fortjeneste. Naar man blader hans 6 Bind samlede Digte igennem, støder man Gang paa Gang paa Digte saa skønne og dejlige, at man undrer sig meget over, at hans Lyrik ikke er mere læst, end den er. Af de efterladte Breve fra Oehlenschläger ses, at han var en god, men ikke særlig flittig Brevskriver. Oehlenschläger maatte for at leve oversætte og bearbejde andre Digteres Værker, han har bl. a. oversat Shakespeares »En Skærsommernatsdrøm« og Tiecks »Udvalgte Værker«. Af sin elskede Mester Goethes Værker har Oehlenschläger oversat »Götz von Berlichingen« og »Hermann og Dorothea«. Oehlenschlägers Stilling i dansk Litteratur minder i mangt og meget om Goethes Stilling i den tyske. Oehlenschläger er paa sin Vis ligesaa stor en Digter som Goethe; men han er ikke nær saa stor og universel en Aand som denne.

Oehlenschläger har desuden udgivet danske Folkeviser og Heltesagn. Nævnes maa det, at han i mange Aar, hvad der desværre ikke indbragte ham det forventede økonomiske Udbytte, var sin egen Forlægger. Ogsaa som Teaterkritiker, i sit Tidsskrift »Prometheus«, har Oehlenschläger virket. Hans Domme er altid hensynsfulde og viser hans sunde Sans og hans store Upartiskhed. Det bør fremhæves, at Oehlenschläger var den første, som slog til Lyd for Blichers Digting. I »Prometheus«, 5te Bd., Side 187 (1834), skriver han bl. a. om Blicher: »Blicher har med Genie og Originalitet — og han for første Gang — skildret os den jydsk Natur!«

Man har begaaet stor Uret mod Oehlenschläger ved altid at fremhæve Ungdomsværkerne paa de senere Værkers Bekostning. Oehlenschläger skrev i Virkeligheden, ogsaa da han blev ældre, mange Værker, som staar paa Højde med de saa ofte højtpriste Ungdomsværker. Der er i de senere Værker en mere rolig og besindig Tone end i Ungdomsværkerne, flere modne Domme, mere moden Overvejelse og meget mindre Satire og Polemik. Det er maaske Grunden til, at man har overset dem. Oehlenschläger selv var meget bedrøvet over denne Miskendelse af Manddomsværkerne. Han følte med Rette, at han stadig kunne skrive store og gode Digterværker. I et Digt fra Midten af 1830erne har han givet Udtryk for sin Sorg og Smerte derover. Digtet er desværre for langt til at citeres i dets Helhed; jeg afskrifer derfor kun dets bedste Vers.

»Dog — jeg er ei forkialet og forvendt.
 Min Vaar, mens den var Vaar, blev ei erkiendt.
 Det kom bag efter. Tiden ogsaa kommer.
 Da Ret erfares vil en Digtersommer.«

Selv i Oehlenschlägers svageste Værker finder man smukke Enkeltheder, for Eksempel en saa godt tegnet Skikkelse som Kjeld Huk i den ellers svage Tragedie »Olaf den Hellige«. Aarestrup skrev engang i 1830erne, da Oehlenschläger var haardt trængt af Kritikken, følgende lille Vers, som viser, at ogsaa han havde et aabent Blik for de smukke Enkeltheder i Oehlenschlägers svagere Værker:

Gud denne Digtersjæl beskjærmel
 En Ruus af ham endnu jeg haaber;
 Thi der er flere Kræfter i hans Bærme
 End i de Andres Første-Draaber.

(Februar 1834)

Man har ogsaa villet frakende Oehlenschläger Sans for Humor. Han hører heller ikke til vore største Humorister; men der findes dog mange morsomme Træk og Scener i hans Værker (bl. a. i »Aladdin«). Oehlenschlägers Humor kan være ret barnlig, for Eksempel i hans Syngespil og Lystspil, men den er altid sund, hjertelig og umiddelbar. Kun sjældent er den satirisk som i Ungdomsværkerne »Sanct Hansaften-Spil« og »Langelandsreisen«. Oehlenschlägers aandelige Sundhed var Skyld i, at dansk Romantik ikke har Spor eller i hvert Fald ikke ret mange Spor af tysk Rabalderromantik med Dødninger, Mørke, tudende Ugler o. s. v.

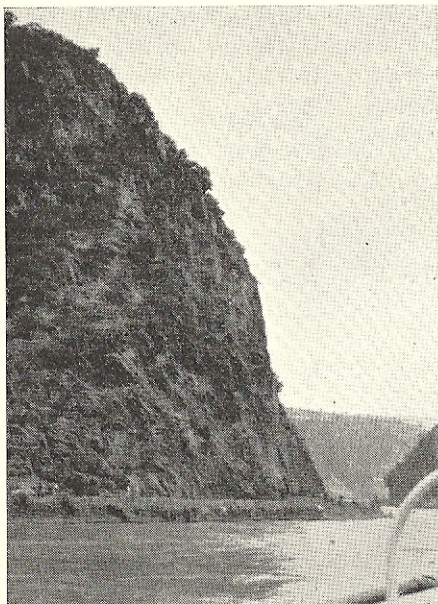
Som Menneske var Oehlenschläger aaben og sandhedskærlig, han var en god og kærlig Familiefar, og han var en trofast Ven. Rent legemligt set var Oehlenschläger en høj, kraftig, i de senere Aar lidt fedladen Mand med blaa Øjne og et smukt, sort Haar. Han havde en velformet Mund med stærke, hvide og velholdte Tænder. Det nævnes som et Særsyn i Datiden, hvor næsten alle havde meget daarlige Tænder, at Oehlenschläger havde alle sine Tænder i god Behold, da han døde. Oehlenschläger var i sine sidste Aar, ligesom det ogsaa var Tilfældet med Holberg, en ensom Mand. Mange af hans Slægt og Venner var døde, og han følte sig trods al Anerkendelse misforstaaet og overset. Han følte, at Tiden nu var en anden, og at den i nogen Grad var løbet fra ham.

Alle, som elsker Poesi, maa elske Oehlenschlägers Digtning. I denne har han nedlagt hele sin varme, dybe og hjertelige Menneskelighed.

Han var i Sandhed Nordens Digterkonge!

Axel Andersen.

N. B. I Oehlenschläger-Citaterne er den liebenbergske Tekstrevison benyttet. I Aarestrup-Citatet er dennes Retskrivning og Tegnsætning bibeholdt.

Rhinturen

— uddrag af rejsedagbøger,
bearbejdet
efter hjemkomsten

Den 6. juli.

»Har du husket sæben?« — »Du har vel ikke glemt tandbørsten?«
— »Hvor er din madpakke?« — »Husk nu at skrive!« — »Pas nu godt på dig selv!« »Farvel, og god tur!« »Pas på, du ikke kommer for sent til toget!« — — — Over hals og hoved styrter man til stationen, hvor toget med det øvrige rejseselskab allerede er ankommet. Man tumler ind i toget, uvant som man er med den megen bagage. Afgang!

Dette var — for en enkelt af deltagerne — starten til en 8 dages tur til Rhinen, som 34 dimittender af årgang 1953 på ovennævnte dato påbegyndte under ledelse af hr. og fru K. Basse Kristensen.

— Hvordan det så end er gået til, så befinder vi os lidt før aften på Sønderjyllands berømte vandrehjem, Græns hjemmet ved Kolund ved Flensborg fjord. Efter aftensmaden (mors madpakke), går vi, som det er blevet sagt os, »en lille tur« til grænsen, hvor den løber ud i Flensborg fjord. Det var en dejlig tur, som vil blive husket dels for sin skønhed og dels for sine strabadser (kravleturene op ad skrænterne!) og endelig, fordi det var den længste

fodtur på hele tysklandsturen. — Nå, vi får grænsen at se for første gang og konstaterer, at billedet i geografibogen er rigtigt!

Den 7. juli.

Forventningsfulde afventer vi kl. 10 ankomsten af rejseleder og bus. Rejselederen kommer først og præsenterer sig som P. Sloth Carlsen. At han er broder til noget så støvet som en historiccensor, er ingen anbefaling; det lugter for meget af skole og eksamen. Det pynter derimod på mandens papirer, da vi får at vide, at han ligesom vi selv er gammel elev fra Ryomgård Realskole (årg. 1928). Senere kommer rutebilen. Den når aldrig at vinde vor fortrolighed. Den er for lille og for gammel og bliver permitteret i Kruså, hvor to høje herrer går ind for at ringe til G.F.L., Ålborg, selskabet, der har arrangeret turen for os; imens venter vi andre spændt på resultatet. Det bliver gunstigt; vi får en større bus; — men den står i Horsens!

— Med godt 5 timers forsinkelse skrider vi over grænsen. Alle slipper igennem, ingen arrestationer, ingen konfiskationer. Dagens program bliver selvfølgelig lidt forceret — og forkortet. Sydslesvigs minderige egne må vi fare forbi. Der bliver netop tid til en halv times besøg i Slesvig Domkirke, et smukt gotisk bygningsværk, hovedkirken i et gammelt dansk land. — Vi haster videre sydpå, passerer Kielerkanalen ved Rendsborg og når Hamburg ved mørkets frembrud. Så er der blot 100 km tilbage. Først ved midnatstid er vi i Celle, dagens mål. Vi bliver sat af ved en stor, flot oplyst restaurant. Vi går ind, vasker os og sætter os afventende med stor appetit. Større er dog skuffelsen, da vi får at vide, at det slet ikke er her, vi skal spise. — Vi kører lidt søgende rundt i den mørke by. Da vi engang standser op for at spørge om vej, bliver vi først for alvor klar over en rejseførers vanskeligheder: den første, der spørges, har åbenbart vanskeligt ved at udtrykke sig — på grund af det sene tidspunkt, — en anden kommer til og viser i een retning, — en tredje peger i stik modsat retning, — vejviserne diskuterer, — og vi kører! og vi finder virkelig D. J. H., vandrehjemmet. Vi spiser til middag kl. 1 om natten og kommer i seng kl. halv to.

Den 8. juli.

Vi begynder dagen med et kort besøg på slottet i Celle. (Alle besøg på en sådan tur er korte, i reglen for korte. Der er altid alt for meget, vi gerne vil se). Vi ser kapellet, hører kustodens beretning om stilarter og historie, — så godt vort tyske nu slår til! — vi ser

Karoline Mathildes navn, som hun har indridset med sin diamant på en rude i kapellet — vi beundrer det lille indtagende teater med de dejlige, afdæmpede farver (teatret benyttes endnu), vi ser smukke porcelænssamlinger og kostbare gobeliner. Men slottets ydre er fattigt; det er tydeligt, at vedligeholdelsen er skubbet til side til fordel for mere påtrængende opgaver.

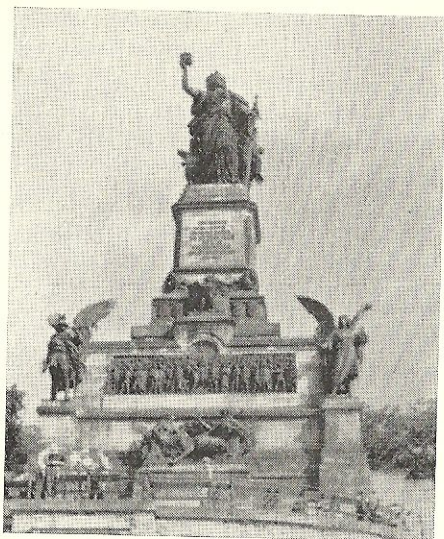
— Atter samlet i bussen har vi en køretur på ca. 350 km for os. Köln er målet. Størstedelen af turen køres på Autobahn, disse imponerende, »dobbeltsporede« landeveje, der kun er behæftet med den gene, at det kan være vanskeligt at komme til eller fra dem på det ønskede sted. Trafikken herpå er fantastisk, men trafikulturen mønsterværdig. Her er vist en hel del at lære for danske trafikanter. Tiden, vi tilbringer i bussen (og det bliver en betydelig del af de seks dage i Tyskland), forkortes med sang — og musik, eller hvad man nu rettelig bør kalde den form for lydfrembringelse. Carlsen viser sig som en glimrende forsanger med et vældigt udvalg af sange, selv Ryomsangene husker han trods sit 25 års jubilæum, og vi dyrker dem flittigt.

— Undertiden opleves den ensformige køretur af en rask meningsudveksling om en eller anden lille afstikker fra autostradaen mellem Carlsen og Østergaard, chaufføren, som for øvrigt allerede den første dag havde vundet alles sympati og tillid ved sit jyske lune, sin thyboske mistænksomhed og sin sikre kørsel.

— Sidst på eftermiddagen kører vi gennem Ruhr-distriktet: Dortmund, Bochum, Essen, Mülheim tangerer vi — men hvad er hvad? hvor slutter den ene, hvor begynder den næste? Det er et eneste stort område af rygende fabriksskorstene, slaggebunker, mineskakker og — ruiner. Vi passerer Ruhrfloden, og straks er billedet ændret, mere hyggeligt, mere idyl; det er, som om vi skal forberedes til Rhinoplevelsen. Hen imod aften ser vi i det fjerne Kölner Domens 156 m høje tårne hæve sig over en grå bymasse, og lidt senere kører vi over en af Rhinbroerne ind i Köln. Vi er ved Rhinen.

Den 9. og 10. juli.

Köln er en af de byer, krigen har ramt hårdt; men alligevel står Tysklands flotteste bygningsværk næsten uskadt. Kölner Domen er så ufattelig skøn, at man næsten nægter at tro, at det er mennesker, der har bygget den. Hvert eneste af spirerne er et arkitektonisk kunstværk. Imponerende er også det lille »skatkammer«, vi beser, med kostbare skrin, bispestave, ringe, relikvier, hellige bøger m. m.

Fest steht und treu
die Wacht am Rhein

Ubeskriveligt skønne er de små gyldne altre, kalkmalerierne, de farvede mosaikruder. Man forstår, at der har kunnet være arbejde til kunstnere gennem 600 år.

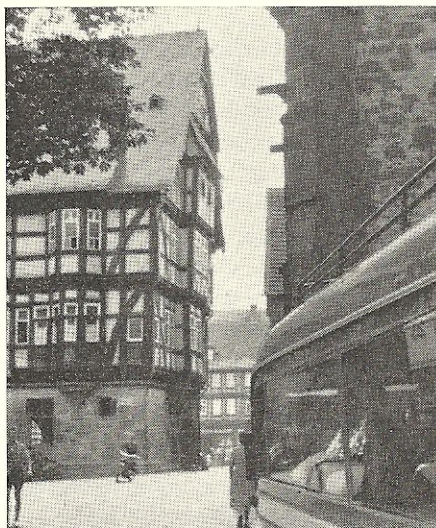
Men nu kommer rejsens højdepunkt: turen langs Rhinen, først med bus langs bredden, senere sejlturen. Man forstår så fuldt, at tyskerne er stolte af den gamle fader Rhin. Her er alt, hvad hjertet kan begære af skønhed, og vi vil sent glemme disse indtryk — den storslåede udsigt, den travle flodtrafik, de stejle bjergsider; og hvad er der ikke her, som kan sætte fantasien i bevægelse. På næsten hver eneste bjergtinde ligger der en borg, der har sin egen historie om krigeriske fyrster. Hvad aner man ikke bag navne som Burg Katz og Burg Maus. Op ad bjergsiderne breder sig vinmarkerne som lysegrønne oaser. Langs bredderne ligger klistret op ad klipperne maleriske små byer. Vi overnatter i en af disse, St. Goar, og hvem vil vel glemme den vældige udsigt på den stille sommeraften fra den fantastiske ruin Burg Rheinfels, og hvor mange føler ikke, mens vi næste dag går gennem den hyggelige lille by, at her kunne vi tænke os at feriere lidt længere. Sejlturen ad Rhinen slutes i den verdensberømte vinby Rüdesheim, og da har også alle de fra tyskbogen kendte navne passeret revy for vore øjne: Deutsches Eck, Ehrenbreitstein, Loreley, Pfalz, Mäuseturm o. s. v., og da vi tilmed ombord på rhindamperen må til at lære en flok tyske piger at synge »Heiden-

röslein«, ja, da måtte vi — efter indkasseret bifald — sende en venlig tanke hjem til en vis tysklærer i Danmark.

Den 11. juli.

I Rüdesheim får vi demonstreret, hvad man forstår ved kønnes ligeberettigelse: pigerne sover i et af Tysklands flotteste vandrehjem; vi andre overnatter (man kan nemlig ikke sige: sover) i telte med halmmadrasser, der er støvede som en ørken under en sandstorm. Vi fjerner halmen, men støvet bliver der. Og så er det endda ikke det værste. Indtil denne nat har vi befundet os godt mellem tyskerne; vi har fundet dem høflige, hyggelige og hjælpsomme; men den flok tyske drenge, som vi skal dele telt med denne nat, er nær ved at nedbryde alt det gode, som samtlige andre tyskere, vi har truffet, har bygget op. Med andre ord: vi får halvanden times søvn den nat.

Dagen derpå vendes næsen hjemad. Vi siger farvel til Rhinen fra mindesmærket »Niederwalddenkmal«. Det forestiller en kvinde, der står med scepteret og sværdet og skuer tværs over Rhinen mod Frankrig, arvefjenden. Det er, som om dette mindesmærke udstråler hele Tysklands storhed og kraft. Og her højt hævet over Rhinen, der snoer sig blank og travl der dybt nede mellem Rüdesheim og Bingen, her tager vi afsked med ordene »Auf Wiedersehn«, for noget

Rådhuset i Alsfield

inden i os siger, at det bliver ikke sidste gang, vi besøger Rhinen!

Turens højdepunkt er passeret. Autostradaen nås uden for Frankfurt, og så er der fri fart hjemad. Atter en lang dag i bussen, så lang, at det føles kærkomment, da motoren strejker, og vi får en lille ufrivillig pause. En anden lille afstikker fra hovedvejen, som jo går uden om byerne, går ind til Alsfeld i Hessen, rigtig en lille middelalderlig perle af en midt tysk by med snævre gyder og bindingsværkshuse så smukke og kunstfærdige, at man næsten ønsker, at denne byggeskik var gængs endnu. — Dagens mål er Hildesheim, nær Harzen, den mest krigshærgede af de byer, vi har set.

Den 12. juli.

Sidste dag i Tyskland. Turen går op over Lüneburger Heide. Hede ser vi godt nok ikke meget til. Frokostpause i Lüneburg. Her får vi desuden lejlighed til at se »den synkende bydel«. Huse og en kirke står skævt, fordi minevirksomheden under byen har fremkaldt en langsom synken.

Endelig nås rejsens sidste stoppested, Hamburg, millionbyen, verdenshavnen. Vi får en frivillig rundtur i havnen sluttende med en spadseretur gennem Elbtunnellen og derpå en ufrivillig rundtur i byen ivrigt søgende efter lufthavnen. Vi finder den virkelig og får endda lejlighed til at se en SAS maskine starte. Aftenen og natten tilbringer vi i Hamburgs millionærkvarter ved Alster-søens bredder.

Den 13. juli.

Så snart vi har forladt Hamburg, passerer vi den sidste af milepælene med Frederik den Sjettes navnetræk. Vi føler os næsten hjemme. Ved middagstid passerer vi grænsen. Vi tager afsked med Carlsen og Østergaard og giver dem et velment hurra, og den lange tur med bumletog op gennem Jylland kan man efter trang og behag bruge til søvn, til at sludre eller til at filosofere over, hvad man nu har fået ud af turen, og resultaterne er sikkert meget forskellige: nogle har lært den vanskelige kunst at sove i en rutebil, andre har fået deres første time i roning (på Alsteren), en del har skaffet sig en betydelig rutine i at vaske op, medens turen for andre var for kort til, at de overhovedet fik prøvet, hvordan det er at håndtere en fejekost, og for Lars og Fritz vil turen i lang tid fremover foruden de lyse minder have et stænk af vemod — ved tanken om de tabte stråhatte!

Men alle er vi enige om, at vi vender hjem mange skønne og ufor-glemmelige oplevelser rigere, — og lad os så komme hjem til et godt bad og en god søvn!

Fru Munch

Den 14. september i år fyldte fru Munch 60 år, og derved er der anledning til for os gamle elever at bringe fru Munch vor hjertelige lykønskning og hyldest. Dette kan vi bedst ved at omtale hendes virke på Ryomgaard realskole gennem snart 40 år. Ja, det ville være umuligt at nævne fru Munchs navn uden samtidig stærkt at påpege hendes indsats på R. R. — Skolen blev stiftet i 1913, og den 19. august 1914 kom fru Munch hertil; det er således meget få, hvis der overhovedet er gamle elever, der ikke har haft fru Munch som lærerinde i et af fagene skrivning, håndgerning eller geografi. Det er få lærere eller lærerinder, der kan »prale« med at have haft en skoles samtlige elever siden dens oprettelse. Nu ville det i sig selv måske være mindre bemærkelsesværdigt, hvis ikke man kendte fru Munchs rige og levende personlighed. Fru Munch besidder helt de to egenskaber, der kendetegner den rigtige pædagog — nemlig den rige menneskelighed og den faglige dygtighed.

Den første egenskab kommer særlig til sin ret i arbejdet med de små. At fru Munch her har det rette greb viser, at disse nybegyndere, når et eller andet går dem imod, søger til fru Munch og under fremførelsen af deres beklagelser ofte kalder hende mor. Højere kan man ikke nå i arbejdet med de små i en skole. Fru Munch kan skælde disse småfyre ud (som ingen anden), og et øjeblik efter søger »synderne« til samme fru Munch for at blive trøstet.

Jeg kunne blive ved med at fortælle om fru Munchs arbejde her i 1.—2. kl.; men de andre sider af hendes skoleliv skal også omtales. Se ind i gymnastiksalen på en forældredag og se alle de smukke håndarbejder, eleverne gennem året har fremstillet under fru Munchs

kyndige vejledning. At håndarbejdstimerne virkelig er arbejdstimer, får man et levende indtryk af her, og fra eleverne ved jeg, at der arbejdes med liv og lyst.

Men også på andre områder sætter fru Munch sine mærkbare spor, nemlig i faget skrivning. Her hersker fru Munch enevældig og med rette; dette kom netop til udtryk for et par år siden, da inspektøren i matematik efter at have bedømt ordenen i eksamensopgaverne forlangte at hilse på skrive-lærerinden for at sige tak for den skrive-undervisning, pågældende elever havde fået.

I eet fag husker jeg selv bedst fru Munchs levende undervisning — i geografi. Vi havde dengang kun et oversigtshæfte med navne til repetition. De daglige timer foregik ved fru Munchs livfulde gennemgang understøttet af mange lysbilleder. Ikke noget med en bog med »derfra og dertil«. Som lærer har jeg senere spurgt fru Munch, hvordan hun kunne lære eleverne op til at tage så gode karakterer i dette fag. Fru Munchs svar var, at det var så let et fag. — Ja, faget var let — fordi læreren var rigtig og ikke af nogen anden årsag.

Der er andre sider af fru Munchs personlighed og arbejde, der burde omtales, og jeg føler som lærer ved R. R. det naturligt her at takke fru Munch for samarbejde, for hjælp og ikke mindst for den daglige opmuntring i den venlighed og oprigtighed, en yngre lærer altid møder hos fru Munch. De andre »sider« vil jeg lade ligge og her kun holde mig til dem, der berører skolen. Det er på R. R., vi gamle elever traf fru Munch, det er først og fremmest her, vi kender hende fra. Fru Munch er den, der har været længst ved Ryomgaard realskole, men fru Munch er mere — hun er en væsentlig del af denne. — Vi gamle elever takker Dem, fru Munch, og ønsker Dem mange lykkelige arbejdsår fremefter — til lykke for skolen og til gavn for dens elever.

Søren Vester-Petersen, årgang 1930.

Vor egns stednavne

Takket være navnlig historikerne Johannes Steenstrup og H. V. Clausen har studiet af danske stednavne fået fast grund under fødderne, og hjemstavnsbevægelsen har vakt interesse for herhen hørende emner.

Forskningen har påvist, at stednavnene ikke er tilfældige, men virkelig fortæller noget om stedet. Bogense (ældre: Bog — næs) vil sige Bøgenæs, som Egens betyder Egenæs. Haraldsted er et sted bebygget af en Harald. Krstrup (ældre: Christiernthorp) er et torp bygget af en Christiern (af lat. Christianus Kristen). Viborg (ældre: Vibjerg) vil sige tempelbjerg (e).

Kun få navne er gennem tiderne bevarede så uskadte og gennemskelige som Haraldsted. Dertil har sproget forandret sig for meget, siden navnet blev givet. Ordene er blevet kortere, ofte i den grad, at et navn i den form, det nu har, intet siger. Landsbynavnet Rom er således uforståeligt, indtil man får at vide, at det i gamle dage hed Runnum. Olddansk runne betyder busk. I hensynsfald i flertal hed det Runnum; (i) runnum = i buskene, i krattet.

Dette eksempel viser, hvor vigtigt det er at vide, hvordan et stednavn lød i gamle dage.

Megen sådan viden har man fået fra de godt 200 danske runestene, fra islandske sagaer, fra gamle love, fra en mængde retsdokumenter og sidst, men ikke mindst, fra den såkaldte Kong Valdemars Jordebog fra 1231, der opregner landets herreder og fortæller, hvor meget byer og landsbyer skal skatte til kongen.

Danske stednavne består som regel af to navnord, hvoraf det forreste står i ejefald. Haraldsted er Haralds sted. Og sammenstillingen er regelbunden.

Hvis det sidste led er — strup, — drup, — rup, — bøl (le), — høj, — køb, — lev, — sted, så er forleddet et mandsnavn, en sjælden gang et kvindenavn.

Krstrup	har forleddet	Kristiern.
Hallendrup	»	Halden (Halvdan).
Ågerup	»	Åge.
Tullebølle	»	Tole.
Erritsø	»	Erik.
Sirkøb	»	Sigrid.
Havnlev	»	Have (Hogne).
Haraldsted	»	Harald.

Foran — by, — tved, — balle, — ø, — næs, — os står ord, der betegner naturforhold: beliggenhed, plantevækst o. s. v.

Åby	har til forled	Å.
Næstved	» » »	Næs.
Feldballe	» » »	Fælled (fé — lād = kvægland).
Vedø	» » »	Væde d. v. s. vadested.
Egens	» » »	Eg (egskov).
(Randros) Randers	» » »	Rand (gl. navn for Gudenaas nedre løb).

Navnene stammer fra forskellige tider. De ældste, fra og før folkevandringstiden, er endnu uforklarede. Det er dem på —løse (i Jylland kun Vesløs og Øsløs i Hanherred) og —inge. Man har gisnet, at f. eks. Favsing (ældre Faxinge) var stammen Faxingernes land. Næst efter disse følger, i skjoldungetiden, navnene på —lev, ofte sammensatte med høvdingenavne, vi kender fra runestenene.

Årslev	er sammensat med	Awæir.
Haderslev	» » »	Hader.

Lev vil sige jordegods overladt en veltjent hirdmand til arveligt eje.

Lev—ernes fornemhed fremgår også deraf, at det var i dem, kirkerne byggedes i det 11. og 12. århundrede.

Lidt yngre er navne på —um og —by. Derefter kommer de meget talrige torper. De er sammensatte med et mandsnavn, kristent eller hedensk, og stammer fra brydningstiden mellem asatro og kristendom, tiden omkring Harald Blåtand, der »gjorde Danerne kristne«.

I nutidens dansk har jo alle ord s i ejefald, men i oldsproget havde mandsnavne tre forskellige ejefaldsendelser alt efter bøjningen. Derfor optræder torperne i tre forskellige skikkelser.

Benedikt	hed i ejefald	Benedikts.
Halvdan	» » »	Halvdanar.
Atte	» » »	Atta.
Benediktsthorp	blev til	Bendstrup.
Halvdanarthorp	» »	Hallendrup.
Attathorp	» »	Attrup.

Torp betyder udflytterby, grundet på ældre byers mark eller på nyryd i skov, hede og ødemark. Vel omtrent samtidige med torperne er navnene på —bøl (o: bolig) og —køb. De har personnavn til forled. Ugelbølle (ældre: ulvebølle) har navn efter manden Ulve. Sirkøb er et stykke jord købt af en (vikingeenke) Sigrid.

Ca. 1000 begynder man at hugge sig ind i storskoven, der dækkede det meste af landet. Navne på —slet (o: slette), —tved (o: udhugning), —holt (o: skov), —ved (o: skov), —ris (o: skov) betegner disse skovryd. Hornslet er den ryddede slette i Hornskoven (o: hjørneskoven). Næstved er tvedet på næsset.

Ca. år 1000 var de danske landsbyer lagt, hvor de ligger den dag idag. Nogle af dem hæver sig til købstæder, og på Valdemars Sejrs tid træffes de fleste af landets nuværende byer. De var hegnede med palisader eller stenmure. Var de befæstede, kaldtes de borge. Således blev Vibjerg til Viborg. En handelsby kaldtes dengang en købing. Herom minder endnu Ærøskøbing og Nykøbing på Mors, Falster og Sjælland. Særlige gårdsnavne

kendtes dengang ikke. Hvis en mand hed Jon Jonsson og boede i Benedikts-thorp, så hed hans gård simpelthen Jon Jonssons gård i Benediktsthorp.

Samlede godser havde man heller ikke. En stor jorddrot havde gårdene spredt i forskellige landsbyer. Den gård, hvor han selv boede (havde sæde), kaldtes hans sædegård.

Først i det 14. årh. får sædegårdene særlige navne: Boelhave, Råhave, Rønhave o. s. v. Hage, senere haug, nu have betyder hegn, indhegning. Sædegårdene var, i modsætning til de almindelige bøndergårde, indhegnede.

Var der volde og grave om sædegårdene, så de lå på en lille ø, en holm, fik de navne som Broholm, Bygholm, Rosenholm.

Da det blev skik at befæste adelsgårdene, antog mange af dem navne på —borg i lighed med de befæstede byer. Fra ca. 1500 stammer Paddeborg, Trøjborg o. s. v. Ca. 1660 træffes mange grevskaber og baronier på —borg: Frijsenborg, Marselisborg, Vilhelmsborg o. s. v. Samtidige med dem er gårdnavne på —lund og —dal som Kongstedlund og Kongsdal.

Når en herremand (o: hærmænd, adelen var jo krigerkasten) erhvervede en hel landsby, fik gården ofte landsbyens navn. Skaby blev til Skaføggaard, Essendrup blev til Gl. Estrup.

Før vi går over til at se nærmere på nogle af omegnens stednavne, hid-sættes til orientering en fortegnelse over de vigtigste stednavnsendelser.

— inge med uforklaret forled.			
— by	} med naturforhold som forled.		
— um			
— lev med høvdingenavn		som forled.	
— sted » vikingenavn	»	»	
— torp » mandsnavn	»	»	
— bøl » »	»	»	
— køb » mands- el. kvindenavn	»	»	
— skov » naturforhold	»	»	
— holt » »	»	»	
— tved » »	»	»	
— ved » »	»	»	
— ris » »	»	»	
— slet » »	»	»	
Købstadsnavne			fra ca. 1200
byer på — borg	»	»	»
gårde på — have	»	»	1300
» » — holm	»	»	»
gårde på — borg	»	»	1500
grevskaber på — borg	»	»	1660
gårde på — lund — dal	»	»	»

Ørsted var i sin tid købstad, med udsejling til Kattegat. Om søstaden minder endnu Toldbodgyden og, nærmere fjorden, Bode o: boderne, (skipperboderne). — Byens navn viser tilbage til vikingetiden. Ør er resterne af Øder. Ødger af olddansk audr. »rigdom, lykke« og geirr »spyd«, byen er den største i Rougsø-herred, der i sin tid har været en ø omflydt af Randers fjord og Kattegat.

Stenalt hed 1350 Stenholt o: stenskov.

Krstrup hed 1231 Kristiernsthorp og har navn efter bisp Kristiern af Århus (Aros).

Uggelhuse. Det navn er ikke gammelt. Det betyder rimeligvis ulvehuse, hvor ulveskytter holdt til. Ulvene var jo en landeplage indtil langt ind i det 18. århundrede. Navnet udtales (på jydsk) uden noget som helst g. Og man siger jo på moderne dansk »ugler i mosen«, hvor det tidligere hed »ulve i mosen«.

Floes. Naturforholdene viser hen til det gamle ord flo (e) »lavtliggende jord, der oversvømmes om vinteren«. Ordets sidste bogstav må være en sidste rest af det gamle ord sig (olddansk sike), der betyder sump.

Drastrup hed i det 13. årh. Andreasthorp. Torperne er ca. 1000 år gamle. Andreas er et græsk navn indkommet med kristendommen.

Tammestrup er Thomas-thorp. Thomas er et bibelnavn som det foregående. Det er hebraisk og betyder tvilling.

Grund. Sådan kaldtes i gamle dage flodlandet i bunden af en fjord. Det gamle navn for Randers fjord er Grundfjord.

Drammelstrup hed i 1203 Dragmolsthorp.

Gl. Estrup kaldes »gamle« i modsætning til Estrup i Ribe amt. Det hed tidligere Essendrup, der vel kommer af Eskindrup, ligesom Esserbæk kommer af Eskinbæk, hvor der var et kloster Eskinbekkloster, der nævnes 1131. Hvad Eskin— betyder, vides ikke.

Fårup kommer af fader-thorp. »Fader« og »Broder« var almindelige mandsnavne i det 10. årh. »Bror« har holdt sig lige til vore dage.

Vivild kommer enten af vi—vedel d. v. s. det lille vad (vadeded) ved vi'et (templet) eller af vig—vedel d. v. s. vadededet ved vigen.

Lystrup vil sige Lyders thorp. Lyder er et hedensk navn. Det lød i sin tid Lydger. Olddansk lyd betyder folk (små. tysk Leute, i middelalderen liute). ger, ældre, geirr betyder spyd; altså lydger=folkespyd (folkets værge).

Nielstrup kommer af Nikolausthorp. Navnet er kristent, mange biser har heddet sådan. Niko—laos er græsk og betyder den, der besejrer folket. Af laos »folk« er afledt tillægsordet laikos »folkelig«, der i nutidsskandisk hedder »læg«.

Battrupholt er den lille skov ved bagge—thorp, i moderne form Battrup. Bagge er et gammelt dansk navn, der betyder »pakke«, oprindeligt vel et øgenavn for små tætbyggede personer.

Brunmose. Brun er vel sagtens det samme som brynde, afbrænding, svedjeland. Det uskadt — »mose« viser, at navnet i sin sammensatte form ikke er gammelt.

Vejlby kommer af Vedelby, byen ved vadededet. Det er et anneks til Vivild og bekræfter således, at — vild eller — ild er en sammentrækning af vedel, der, når det er betonet, fremtræder som vejl (e) i nutidssproget.

Allestrup viser tilbage til Alversthorp. Alver er et hedensk navn.

Tøjstrup viser tilbage til et Thøgersthorp. Den hellige Thøger, ældre Thyder var en yndet helgen i Nørrejylland. Thyd = folk, ger (geirr) = spyd.

Sørvad må betyde »det søndre (sydlige) vadeded«.

Eldrup hed i 1271 Ælmæthorp. Ælmæ må være et gammelt hedensk mandsnavn.

Nørager er måske Bessermachen for Nærager, der i så fald kunne føres

tilbage til et Niardarakr ɔ: Njords ager på samme måde Thorsager viser tilbage til et Thorsakr, et helligt stykke land omkring et gudetempel.

Tustrup kan være Thorgersthorp. Thorger er et almindeligt navn i vikingetiden. Det er sammensat af gudenavnet Thor og ger (spyd).

Rygaarde hed tidligere Rudgaard (e) d. v. s. gårdene ved eller i skovryddet.

Marie Magdalene (Marmelin) er opstået omkring kirken, der er bygget i 1458 af Otto Rosenkrans til Bjørnholm (det nuværende Høgholm).

Pindstrup hed i gamle dage Pedersthorp. Peder, Peter er et bibelnavn.

Bøjgstrup kommer af Byrgersthorp. Byrger, Børge (r) kommer af Bjørnger, (Bjørnespyd), et hedensk navn.

Klemstrupgaarde. Klemstrup vil sige Clemensthorp. Clemens er et kristent, latinsk navn, som adskillige paver har båret. Det betyder »mild«.

Marienhof vil sige Mariegård. Navnets tyske form viser tilbage til det 18. århundrede.

Ryum ligger i randen af fortidens storskov. Her forsvandt ca. 1500 den gamle landsby Ryom og gav plads for hovedgården Ryomgård, hvis navn så gik over til den nuværende stationsby. Navnet betyder rimeligvis i rydningen og er et gammelt hensynsfald i flertal i lighed med Runnum, nu Rom.

Grønholt betyder »den grønne skov«. Den uskadte form viser, at navnet ikke er gammelt.

Kragelund kan ikke være ældre end ca. 1660. Det minder om det sjællandske Kålund, ɔ: allikelund, og som Kalundborg ɔ: den befæstede by ved Kålund har navn efter.

Vallum el. ældre Valm (som det endnu udtales) må betyde på sletten (egtl.: sletterne). I det ældre sprog betød vold en græsslette. I folkeviserne danser man på den grønne vold ɔ: på grønsværet. Først ved indførelse af tysk befæstningskunst fik »vold« den betydning, det nu har.

Koed hed i 1334 Ko—with ɔ: koskov, hvor kørerne gik på græs, som endnu i Norge og Sverige kørerne går »på skoven«. Det har været en åben, blandet skov med rig underskov og græsvækst, ikke en nymodens solløs bøgeskov. Smlgn. det sjællandske Karise af ældre Kalverise ɔ: kalveskov og Ekkodalen på Bornholm, der tidligere hed Kodalen.

Attrup hed i 1231 Attæ—thorp. Atte er et mandsnavn, der betyder fader. Det kendes fra flere runestene. Et deminutiv heraf er goternes »kælenavn« for hunnerkongen, Attila, der altså betyder lillefar, ligesom russerne kaldte tsaren batjusjka ɔ: lillefar.

Kærende betyder vel kærets ende.

Frederikslund er som Kragelund næppe ældre end 1660.

Skoffergaarde hed tidligere Schäfergaard(e) ɔ: fåremestergårde, og den magre jord synes også lidet egnet til andet end fåreavl, der jo tidligere dreves i stor stil på denne egn. Med hensyn til udtalen skoffer må man huske på, hvordan man var vant til at erstatte tysk s c h med s k. Schilling—skilling, Schanze—skanse. Hertil kommer sammenblanding med ordet skaffer, der også er af tysk oprindelse.

Vedø vil sige øen ved Vede, der betyder vadested. Landsbyen Vede blev nedlagt i det 18. århundrede, og gården Vedø indtog dens plads.

Årslev viser tilbage til Awæirs—leif. Awæir er et runestensnavn. Lev'erne går tilbage til ca. 400.

Fløjstrup måske opstået ved dissimulation af et Frøjstrup. I så fald er forleddet Frø—ger ɔ: guden »Frey« og »ger« (spyd).

Råballegård. Rå (olddansk rá) betyder »afkrog«. Balle er enten »bale« lang flad banke eller »balg« (olddansk balkr) en markdel.

Termestrup. Termes er ejefald til Termen, ældre Terman, endnu ældre Tormund ɔ: den af Thor beskyttede. Dette »mund« har vi endnu i myndling og formynder.

Bendstrup er som før nævnt Benedikts—thorp. Mange paver har heddet Benedikt. Dette latinske navn betyder »velsignet«.

Skafføgård er Skaby—gård. Skaby viser hen til skard—by ɔ: byen i skåret, lavningen. Denne landsby, der kun bestod af to gårde, blev nedlagt i 1551 og gav plads for herregården Skafføgård.

Lime har sit navn af kalkgruberne. Limsten er jo kalksten.

Kastrup må være Karls—thorp. Efter Karl den Stores tid kom navnet Karl på mode i Norden. Tidligere kendte man kun ordet i betydningen »mand, mandfolk«. Denne betydning er endnu bevaret eller genopfrisket i høj-skole k a r l e.

Fornæs betyder vistnok Fårenæs. I kong Valdemars jordebog nævnes her en årlig afgift på 60 væddere. Det tyder jo på et anseligt fårehold.

Hammelev må komme af Hámundarleif. Há (r) er et af Odins navne, og m u n d betyder værn, beskyttelse. Lev'erne går tilbage til skjoldungetiden.

Enslev, på stedet udtalt »Jenslev«, hed i 1338 Joensloff. Den nuværende skrivemåde er altså Bessermachen af en ikke — jydsk skriver, der har gået ud fra »jen« var jysk for »en«.

Voldby er byen på sletten.

Karlby. Alle landets Karlbyer ligger på sumpet terræn. Karl er vel da et diminutiv til kær. (Voldby = den tørre sletteby mod Karlby = sumpbyen?).

Thorsø kommer af Thorshøj eller Thordshøj (enten en helligdomshøj eller en gravhøj).

Villerslev kommer af Vilgerslev (vil = beskyttelse, værn; ger = spyd).

Villersø kommer af Vilgershøj. I Villerslev har Vilger haft sit høvdings-sæde, og i Villersø hviler han sine bene.

Bønnerup kommer af Bondæ—thorp. B o n d e var et almindeligt fornavn i det 11. årh. Ordet er egentligt et hædersnavn for den fastboende.

Emmedsbo sammentrasket af Embedsboder. Her har vel øvrigheden boet, når den holdt retterting.

Langholt vil sige Langeskov.

Hytten. Her lå tidligere et glasværk (tysk: Glas h ü t t e).

Stenvad er det stenede vadested. I 1327 nævnes Stensvadeng ɔ: engene ved Stenvad.

Mejlgaard hed tidligere Medelgaard ɔ: den midterste af tre gårde.

Tulstrup viser tilbage til Tolfstrup ɔ: Thorleifs—thorp. Thorleif vil sige overladt til Thor (s beskyttelse).

Kukkerhuse må vel være kot—karle—huse ɔ: husmandshuse.

Ørum er hensynsfald flertal til ør ɔ: gruset strandbred.

Dystrup måske af Dyggs—thorp. Olddansk dyggr betyder dygtig, duelig. Deraf dyggt, nu dyd. Ordet kendes ellers ikke som mandsnavn.

Tvedhuse er husene i Tved—et. Det uskadte sidste led viser, at navnet ikke er gammelt. Derimod er tved et ældgammelt ord, der som flere gange nævnt betyder udhugning (olddansk: thveit).

Tranhuse. Tran kommer måske af et gammelt ord trant, der betyder kløft.

Ramten hed i 1231 Ramp-tun. Hvad ramp er, vides ikke, men tun er en god, gammel bekendt, der i olddansk som på nysjællandsk betyder indhegning. Det er samme ord som tysk Zaun, ældre zun »et gærde« og engelsk town »en by«. I Sverige træffer vi det i flere kendte navne: Eskilstuna, Sigtuna, Saltuna.

Ulstrup kommer af Ulvs—thorp.

Ginnerup kommer af Gunne—thorp. Gunne er en biform til Gunnarr. Gunne er blevet til Ginne som Tormand til Termen.

Mastrup kommer af Mathiasarthorp. Mathias, nu Mads, er en græsk forrejselse af hebraisk Mattatja ☉: Javeh's gave.

Fannerup hed i 1280 Farmæthorp, i 1404 Farændorppæ, i 1433 Farendrup. Forleddet må være et gammelt mandsnavn.

Skærvad af ældre Skærewæth tilskødedes i 1386 dronning Margrethe. Det sidste led betyder vadested. Det første er måske skær, ren.

Nimtofte er toften til Svendstrup, som bebyggelsen vest for åen hedder. Navnets skrevne form er sjællandsk. På stedet hedder byen Nimtoft. Toft er i det gamle sprog et stykke dyrket land nærmest gården. Nim må være resten af et gammelt mandsnavn. Ved Brande er der en by, der hedder Nimdrup, og torperne er jo altid sammensatte med mandsnavne. Her kan være tale om det gamle mandsnavn »Nevne«, en navne.

Mogenstrup kommer af Magnusær—thorp. Karl den Store hedder på latin Carolus Magnus. Det blev på dansk til Karl (e) Magnus, begge dele opfattet som egennavne. Begge navne blev efter hans tid almindelige som fornavne.

Kolstrup kommer sandsynligvis af Karls—thorp.

Battrupholt hed i gamle dage Bagga—thorp—holt ☉: den lille skov ved det af Bagge byggede torp.

Tøstrup kommer af Tosterup. Toste er et vikingenavn.

Skifard udtalt Skifer. Det ser ud som et skife—ryd. Det samme fornavn Skife har vi i Skifsted, der ved folkeetymologi nu skrives Skibssted.

Sivested minder om det olddanske, sjællandske Sigersted. I så fald viser Sive— tilbage til Siver, Sivar, Sigvard (Sejr—værner). Den ældste form bliver da Sigvardar—stadir. Når her forudsættes flertal, er det, fordi det er usandsynligt, at en lidet betonet stavelse som —stad skulle være bevaret i et jysk navn. I Gamst, Andst, Ikast, Skast o. s. v. er der af »sted«, ældre »stad« kun blevet »st« tilbage.

Ålsø er et falsk sønavn ligesom Erritsø og Farsø. Et Alfshøgh i Halland frister til at forklare det som Alvs—høj.

Ålsrode må være rydningen ved Alvs—høj.

Højbjerg betyder vel højbjerg, den høje bakke.

Hessel kommer af Heselhøgh ☉: hasselhøj. Hasselen var i oldtiden et helligt træ, og hassellunde var offerlunde.

Hoed hed i 1183 Hagethweit ☉: hegne—tved.

Vejlby er Vedelby. Vedel betyder »lille vadested«.

Tolstrup må være Thor—leifs—thorp.

Ingvorstrup ved det tidligere Kolindsund skal have navn efter en Ingvar—Veske. Veske = den raske. Ingvar = Ingve—harr: harr = kriger; Ingve er et af Freys tilnavne.

Homå (udtales Home) minder om Langå, der tidligere hed Langhøgh ɔ: langhøj (e). Hvad Hom- er, vides ikke, måske navnet Håmund, ældre Håmundr. Se ovenfor.

Obdrup hed engang Ubbe—thorp. Ubbe er et gammelt mandsnavn.

Trustrup hed i 1286 Truæths—thorp ɔ: Thor—guts—thorp; gut = goter. På samme måde blev Thorgisl (Thor—Gidsel) til Troels.

Allelev. Alle er et runestensnavn, og —lev viser tilbage ad folkevan-dringstiden til.

Saldrup af Salve, runestensnavn. I Norge er dette gamle navn endnu bevaret (Salve Salvesen).

Fævejle ɔ: kvæg—vadested.

Rygård er Ryd—gård.

Albøge betyder albue. Det ligger ved en gammel vig af Kolindsund. Man kommer til at tænke på Nakskovfjord, der også kaldes Albuefjord, og La Manche »ærmet«, kanalen mellem England. De havde fantasi, de gamle navngivere.

Hallendrup, ved vi fra det foregående, er Halvdans—thorp. (Halvdanar—thorp).

Søby forklarer sig selv. Det var tidligere et udskibningssted ved Kolindsund.

Hyllested hed 1183 Hildestad, måske af Helgastadir. Sådan hedder endnu flere gårde på Island. Hildarstadir er ikke rimeligt, da vi ikke i navne på —sted plejer at have kvindeligt forled.

Rosmus hed tidligere Røzmose ɔ: ryds—mose ɔ: mosen ved eller i rydningen.

Tirstrup hed tidligere Tyffstorp af Tygerstorp. Tyger, Tøger er omtalt ovenfor.

Fuglslev. Det ældgamle Lev—navn kræver et tilsvarende mandsnavn til forled f. eks. Fuldkar eller Folkvin. (Folkvins—lev, Fuldgars—lev?).

Feldballe, i sin tid Fælledbalg. Fælle = olddansk fé—lád (kvæg—land); balg = oldda. balkr (del af en mark).

Tostrup er Tosterup, se ovenfor.

Kejlstrup er Kedels—thorp. Kejl kommer af kedel som vej (e) af vedel. Kedel, oldda. Ketil betyder kedelhjelm.

Horstved er et tved til hestegræsning.

Maarup må være Martær—thorp. Mår (dyrenavnet) brugtes i gammel tid også som mandsnavn, kendt bl. a. fra Nials saga.

Kolind har affødt navnet Kolindsund for den tidligere sø, Djursø, der nu er tørlagt. Man har i sin tid kunnet sejle fra Randers fjord (ældre Grundfjord) forbi Gl. Estrup gennem Pindstrup og Ryomå og ad sundet ud til Kattegat. Nogen tilfredsstillende forklaring på navnet Kolind har man endnu ikke. (Den »kullede dyng«??).

Bugtrup hed i 1416 Bukkethorp. Bukke er et gammelt mandsnavn, opr. kæleform til og som så mange fornavne opr. et øgenavn.

Ebdrup kommer af Ebbe—thorp. Ebbe er et kendt mandsnavn.

Dråby hed engang Dragb—by. Drag betyder landtange. Sammenlign »Dragsmuren«.

Agri (på stedet udtalt: aghre) må komme af Agerhøje. Egnen er både bakket og frodig. (Udenfor Mols ville et ager—høghæ i Jylland være blevet til ag (e) røj).

Egens er som før omtalt E g e n æ s.

Knebel hed forhen Knudbøl, der må komme af Knuta—byle. Knute må være en biform til Knutr (Knud). Knuts—byli ville have givet »Knesbel«.

Rolse ser ud som et Rolvs—høj.

Vrinders (udt. vrrinnes) kan være det »vredne næs«.

Andrup kommer vel af Anunde—thorp (Anundær—thorp; Anundr er et hedensk oldtidsnavn).

Taarup måske af Toke—thorp. (Smlgn. Palna—toke.)

Bjøstrup ser ud som et Bjørns—thorp.

Deigret hed 1231 Diger—høved : det tykke hovede. Hovedet betyder i gammel tid også næs, forbjerg. Smlgn. Knudshoved o. s. v.

Fuglsø kan være Folkevins—høj, smlgn. Fuglslev.

Strands er Strand—næs.

Helgenæs er rimeligvis det hellige næs. Sejladsen her har sikkert fået mangel oldtidsskipper til at anrabe Thor, de søfarendes beskytter.

Borup kommer af Boe—thorp (Bo (e) betyder »fastboende«). Det findes endnu som mandsnavn og i nabo, genbo, fynbo o. s. v.).

Astrup må komme af Assers—thorp.

Tjerrild må forstås som Tjær—vedel : det lille vadested over t j æ r'en. Sammenlign norsk t j e r n, vandhul, lille sø. Ligeledes på sumpet grund ligger Tjæreby og Tjæreborg.

Thorsager. Her har vel ligget et tempel for Thor på den nuværende rundkirkes plads. Thor var jo de søfarendes gud, og i hedensk tid kom man sejlen de til Thorsager. Kirkebakken har da allerede været hellig jord, viet guden. På samme måde ligger om Mariæ kloster byen Mariager. Smlgn. Nørager, Onsager.

Skreirup måske et Skeggia—thorp (mandsnavnet Skegge opr. øgenavn for en skægget mand), i nyere tid forklaret som »Skrædderthorp« af en »klog« skriver?

Fårup er Faderthorp. Mandsnavnene Fader og Broder se ovenfor.

Røstved må sammenlignes med Rosmus, hvor Ros— er Ruds— el. Ryds—. Navnet betyder da Ryds—tved.

Korup må være Kåre—thorp (Kåre = den krølhårede).

Rønde. Udtalen med d er moderne bogstavudtale. Røn er et gammelt ord for en stenet holm. Rønne (r) er flertal hertil.

Kalø hed tidligere Kalvø. Her gik kalvene på græs sommeren over. Sammenlign Karise af Kalveris og Koed af Koved.

Nappedam. Nabbe, en biform til næb, betyder et smalt, spidst næs (beslægtet med næse).

Mørke kommer måske af Marder—kaup (Mård—køb), et stykke jord købt af en Mand ved navn Maard (d).

Ommestrup synes at komme af Ambjørns (: Aren—bjørns) thorp.

Dagstrup. Dag må være et gammelt mandsnavn.

Hornslet er den ryddede slette i Horn— (: hjørne) skoven.

Tendrup kommer af Tonne (eller Tønne) —thorp. Smlgn. Termestrup af Tormunds—thorp, Terslev af Torstens—lev, Knebel af Knudbøl.

Rodskov betyder ryddet skov (olddansk: hrodenn skøgr).

Eskerod vil sige Eske—ryd. Eske er et kendt mandsnavn.

Rosenholm. Det hed opr. efter beliggenheden Holm. Rosen— fik det sat foran af den Rosenkrans, der købte det.

Løgten. Det gamle Løgten var Vosnæsgårds udskibningssted. Det må komme af løkke—tun. Tun kender vi allerede, og løkke betyder lukke, indhegning.

Vosnæs vil sige Vase—næs. Vase er en af risknipper bygget vej på sumpet grund. Den slags risknipper brugt til skansebygningen kaldtes stormvaser. En sådan (storm—) vase findes i Vasa—slægtens våben.

Segalt. —alt er resten af et holt (en lille skov). Seg kan være sig, en sump.

Vorre kan være det gamle Ore ɔ: overdrev (opr. ore—drev); det kan dog også komme af varde. På højder i terrænet rejste man varder som sø- eller landmærker. Byen kaldes også Højvorre.

Stustrup er vel Sturs—thorp (sturr betyder ufredelig; et godt vikingenavn).

Svinbo er svineboder som Nøddebo er kvæg (nøde—) boder.

Hjortshøj er vel, hvad det siger. Men det er mistænkeligt, at —høj er bevaret uskadt. En kæmpehøj over en mand, Hjort, skulle kun være bevareret som Hjorts (ø).

Kankbøl betyder kannikebolig. Kannikerne var medlemmer af stiftsrådet, og Århus var bispesæde allerede i det 10. århundrede.

Brandstrup er Brands—thorp. Brandr er et gammelt nordisk navn, der bl. a. betød »sværd«.

Egå hed 1231 Eg—høg ɔ: Egehøj (e). Navnet har altså intet med å at gøre. På samme måde Langå i sin tid Lang—høgh og Grenå i sin tid Grind—høgh.

Århus træffer vi første gang nævnt 948. Dengang hed den Aros. År er ejefald af å (en å), òs betyder munding. Først ca. 1400 fandt en »klog« mand på at forklare navnet. Og så lavede man et byvåben med årer og hus i.

Mindegade indeholder det gamle ord m i n d e (ɔ: munding). Smlgn. Kerteminde ved mundingen af Kertinge. Nord og syd for Århus Nørsminde o. s. v. Om den gamle befæstning fortæller **Borgporten**, **Volden**, **Graven** (uden stød) altså opr. gravene. **Dynkarken** og **Spanien** fortæller, hvor flamske og spanske skippere holdt til. **Skansen** fortæller om Wallensteins Jyllandstogt.

Æbeltoft hed 1231 Abild-toft. Abild betyder et æbletræ.

Grenaa hed 1231 Grindhøgh. Grind betyder på oldsproget rækværk, gitter, låge. Op gennem tiden skrives navnet Grindhøgh, Grindurv, Grindorv og 1505 Grindiv. På egnens sprog hedder den Grinne, en regelmæssig udvikling af Grind—høgh. Det ses ved sammenligning med vind—øgh (a) (ɔ: vind—øje, et hul i væggen, vinden kan »kigge« ind ad). Som Grindhøgh blev til »Grinne«, er vindøgh(a) blevet til »vinne« (et vindue). På skriftsproget hedder det vindu, ligesom byen forud skreves Grinduw, idet rigssproget har bremset og fastholdt den gamle form vindu endda med kunstig

indsat udtale af det længst forstummede d. Byens navn betyder da en høj med et rækværk om (et tempel?).

Randers. På Svend Estridsens tid hed den Randros, hvorefter byens indbyggere, latiniseret, kaldes randrusianere. Rand, i ejefald randr, var navnet på munden af åen G o t n. o: Gudenaa. Folkemålet har, siden formen Randers blev skriftfæstet, fortsat udviklingen til Rajs, ligesom Anders er blevet til A j s.

I denne korte oversigt vil læseren savne en mængde af omegnens stednavne og muligvis dem, der interesserer ham mest. Men den, der skriver dette, har ikke villet vove sig længere ud end der, hvor grunden er nogenlunde fast.

I. S. Magnusson.

Personalialia

Finn Thruue, Fjellerup, årg. 1946, omkommet under rejse fra Bangkok til Honkong. Finn sejlede som 3. styrmand på A. P. Møllers »Grethe Mærsk«.

Ove Holm Andersen, Ryomgård, årg. 1948, omkommet ved bilulykke på sin 22 års fødselsdag. Ove var bankassistent i Grenå.

Æret være deres minde!

Den 1-8-1953 var det 35 år siden, hr. Dynesen begyndte sit virke v. R. R.

Den 1-8-1953 udnævntes Knud Basse Kristensen til overlærer ved R. R.

Den 6-9-1953 fyldte J. S. Magnusson 75 år.

Den 14-9-1953 fyldte fru Munch 60 år.

Oberstløjtnant Tage Nielsen, Hornslet, årg. 1925, udnævnt til luftattaché i Washington og til Ridder af Dannebrog.

Karen Lorentzen, Stenvad, årg. 1944 er blevet gift med ingeniør Emil Sørensen, København.

Inger Pedersen, Ryomgård, årg. 1943, er blevet gift og nu bosat i Esbjerg.

Af skolens dagbog

1952

- ¹⁴/₈ Skolen begynder det nye skoleår med 385 elever; af disse er de 60 nyindmeldte. 321 går i realskolen, 64 i underskolen.
- ²²/₉ Skolebestyreren i audiens hos Hans Majestæt Kongen i anledning af skolebestyrerens udnævnelse til Ridder af Dannebrogordenen.
- ⁷/₁₀ Nationalmuseet viser filmen: Fra hjulplov til mejetærsker.
- ⁸/₁₀ Skolebestyrer Axel Munchs 67 års fødselsdag. Skolebestyrer Erik Munch mindedes sin broder ved tolvssangen. Ved mindestenen nedlagdes blomster og krans.
- ¹⁴/₁₀ Amtskredsens lærere afholdt kursus på R. R. i foredragssalen.
- ²⁹/₁₁ 1. tertial gået. Uddeling af vidnesbyrdsbøger. Skolebestyreren talte. Endvidere uddeltes idrætsmærker i 9., 8., 7. og 6. kl.
- ⁸/₁₂ Det samlede personale på skolen + 9. a og b kl. til undersøgelse på tuberkulosestationen i Randers.
- ²⁰/₁₂ Juleafslutning. Skolen fyldt til bristepunktet. Elever fra 9. a og b opførte »Abekatten«. Desuden var der films. Festen forløb på bedste måde.

1953

- ⁵/₁ Juleferien slut. Skolen begyndte undervisningen efter juleferien under de sædvanlige former.
- ⁷/₁ Skolen fyldte 40 år. Der blev nedlagt blomster ved skolebestyrer Axel Munchs mindesten af skolen, elevforeningen og 9. kl., samt afsendt telegram til viceskoleinspektør Holden Dall. Skolen modtog mange blomsterhilsener. Hr. og fru Munch blev udnævnt til æresmedlemmer af elevforeningen af elevforeningens formand. Inspektør Vester-Petersen overrakte æresmedlemsbrevet. Skolebestyreren takkede og fortalte i et foredrag om skolens historie.
- ¹⁶/₁ Inspektørens fødselsdag. Foredrag og film om Paris. Frk. Weiner talte.
- ⁵/₂ Undervisningsinspekt. overværede undervisningen i fremmedsprog.
- ⁷/₂ Foredrag med farvefilm om Færøerne. Hr. Højholt talte.
- ¹⁰/₂₋₁₂/₂ Skolen lukket på grund af snefog.
- ¹⁶/₂ Fastelavn.
- ²¹/₂ Foredrag af fru L. Basse Kristensen om Atlantis.
- ²⁸/₂ Willy Hald viste films og talte om sine rejser i USA og Mellemamerika.
- ⁷/₃ Andet foredrag om Atlantis af fru L. Basse Kristensen.
- ¹⁴/₃ Film om Korea før og under krigen. Fru Højholt talte.
- ¹⁷/₃₋₂₁/₃ Inspektøren ude som censor.
- ³¹/₃ 2. tertial slut. Uddeling af vidnesbyrd.
- ¹/₄₋₇/₄ Påskeferie.
- ²³/₄ Skolebestyreren fyldte 62.
- ²⁸/₄ Skolen får besøg af orkester fra Århus. Bl. a. spilledes forspillet til Wilhelm Tell, Finlandia og et udvalg af Ryomsange.

- 7/5 Skriftlig eksamen begyndte.
 18/5 Skolebestyreren og inspektøren til censormøde i Fredericia.
 16/6 Skolen erhvervede 2 afstøbninger af guldhornene. De opstilledes i foredragssalen.
 24/6 Årsafslutning. 11-1200 overværede festen, der forløb på bedste måde. 12 af dimittenderne opnåede udmærkelse.
 7/7 Elevforeningens årsfest. Provst Hein, Grenå, talte om eftermiddagen ved det offentlige møde i »Teatron« om: Arbejdet. Mange 30-års jubilarer og 9 25-års jubilarer var mødt op.

Bestyrelsen

Ved generalforsamlingen i juli afgik efter eget ønske lærer P. Thorup Pedersen. Foreningen siger ham tak for hans arbejde.

I stedet valgtes lærer Anton Eriksen. Øvrige valg var genvalg.

Bestyrelsen har konstitueret sig således:

K. Basse Kristensen, formand,
 fru Annagrethe Ø. Nielsen, kasserer,
 Anton Eriksen, redaktør,
 frk. Inger Høgh Pedersen, sekretær,
 fru Bitten Bøje,
 Folmer Møller,
 Jørgen Rygård.

Adresseforandringer bedes meddelt sekretæren, adr.: Baunehøjvej 52, Grenå.

Antal medlemmer: 488.

Gaver og legater

Til skolebestyrer Axel Munchs friplads og boghandler L. Vixø's boglegat var der i år ingen ansøgere.

Foreningen har modtaget til uddeling:

Skolebestyrer Axel Munchs mindelegat.

Anonyme givere: 200 kr.

Anonym giver: 1 bog.

Boghandler L. Vixø: 1 bog.

Vor bedste tak til giverne.

Præmierne er uddelt til:

Ellen Margrethe Christiansen (Axel Munchs mindelegat); Elsebeth Andersen (bog); Poul Christensen (25 kr.); Jakob Danielsen (25 kr.); Ruth Danielsen (25 kr.); Bjarne Nielsen (25 kr.); Elisabeth Skriver (bog); Fritz Eeg Treue (bog); Olaf Wraae (25 kr.); Inge Birthe Byrgesen (25 kr.); Erling Mikkelsen (25 kr.); Preben Østergaard (25 kr.).

Årsoversigt 1. juni 1952–31. maj 1953

Indtægt:		Udgift:	
Girobeholdning	21,47	Axel Munchs mindelegat	50,00
Kontingent.....	2412,26	Præmier	207,45
Bladstøttefonden.....	57,30	Sommerfesten	100,00
Anonym gave.....	175,00	Gartner	28,00
P. Blach Hansen	70,24	Sekretæren	386,80
Axel Munchs mindelegat	50,00	Annoncer	93,07
Amerikansk lotteri	91,18	Årsskrift	1186,75
Løssalg af årsskrifter.....	33,00	Kolind Bank	670,74
Forøget kassekreditten		Fru Bøje (an regning)	20,00
med	58,22	Gebyr.....	2,56
		Afbetaling på kassekredit	57,43
		Renter	58,22
		Girobeholdning	80,27
		Kassebeholdning	27,88
	<u>2968,67</u>		<u>2968,67</u>

Status pr. 31. maj 1953

Aktiver:		Passiver:	
Girobeholdning	80,27	Lån i Kolind Bank	386,05
Kassebeholdning	27,88		
Underskud.....	277,90		
	<u>386,05</u>		<u>386,05</u>

Åbyhøj, den 9. juni 1953

Annagrethe Nielsen,
kasserer

Foranstående regnskab for tiden 1. juni 1952–31. maj 1953 er revideret og godkendt.

Foldby, Hinnerup, den 17. juni 1953.

J. Jacobsen.

Randers, den 25. juni 1953.

K. Vester-Petersen.